

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Eliška Rozehnalová

Metodika vyšetřování vražd

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc.

Katedra trestního práva

6.12.2010

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ:

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených

V Praze dne 6.12.2010

Eliška Rozehnalová

OBSAH

ÚVOD	4
1. PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTNÉHO ČINU VRAŽDY A KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERISTIKA	5
1.1 POROVNÁNÍ STARÉ A NOVÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY VRAŽDY	5
1.2 KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERISTIKA	7
1.2.1 ZPŮSOB SPÁCHÁNÍ	8
1.2.2 ZPŮSOB UTAJOVÁNÍ	9
1.2.3. PACHATEL A MOTIV VRAŽDY	10
1.2.4. OBĚTI VRAŽD	13
1.3. MULTICIDA	14
1.3.1. MASOVÉ VRAŽDY	15
1.3.2. SÉRIOVÉ VRAŽDY	17
2. METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ VRAŽDY	20
2.1. ZVLÁŠTNOSTI POČÁTEČNÍCH ÚKONU:	20
2.1.1. MRTVOLA NEBYLA NALEZENA:	20
2.1.2. MRTVOLA BYLA NALEZENA:	21
2.2. OHLEDÁNÍ	22
2.2.1. OHLEDÁNÍ MRTVOLY	23
2.2.2. OHLEDÁNÍ MÍSTA ČINU	24
2.3 TYPICKÉ STOPY:	25
2.2.1. DĚLENÍ STOP U VRAŽD	25
2.2.2. BIOLOGICKÉ STOPY	26
2.2.3. MIKROSTOPY	28
2.4. ZVLÁŠTNOSTI NÁSLEDNÝCH ÚKONŮ	30
2.4.1. OBECNÉ POZNATKY O VÝSLECHU	30
2.4.2. VÝSLECH A PSYCHOLOGIE	31
3. ZVLÁŠTNOSTI METODIKY VYŠETŘOVÁNÍ SEXUÁLNÍCH VRAŽD	33
3.1 POJEM SEXUÁLNÍ VRAŽDY	33
3.2. PACHATELÉ	35
3.3. TYPOLOGIE SEXUÁLNÍCH VRAŽD	37
3.4. SEXUÁLNÍ DEVIACE	38
3.4.1. SEXUÁLNÍ AGRESE	39
3.4.2. SEXUÁLNÍ SADISMUS:	40
3.5. PSYCHOLOGICKÉ PROFILOVÁNÍ	43
ZÁVĚR	45
RESUMÉ	46
POUŽITÁ LITERATURA	47

ÚVOD

Každá vražda více než jiné trestné činy vyvolává negativní ohlasy a zájem veřejnosti. Důvodem je jednak jejich závažnost a také obrovská síla médií, pro které každá vražda představuje mediální senzaci. Její následky nejsou pouze primární (smrt člověka) ale i sekundární, spočívající v psychické újmě příbuzných obětí a svědků, v ohrožení a narušení společenských vztahů a pocitu bezpečí, ve vyvolání pocitu nejistoty a strachu ve společnosti. Veřejnost je značně citlivá na průběh s výsledky vyšetřování, kdy úspěšné dopadení vraha se setkává s příznivou odezvou veřejnosti, naopak neschopnost policie dopadnout pachatele přináší kritiku.

Téma mé diplomové práce „Metodika vyšetřování vražd“ je velmi široké. Vraždy jsou velmi heterogenním trestným činem. V České republice se nejčastěji setkáváme s vraždami situačními, páchanými zejména mezi rodinnými příslušníky. Tyto vraždy vyvěrají z dlouhodobých neřešených konfliktů, jsou páchany v afektu a zpravidla není problém s odhalením pachatele (pachatel pochází z okruhu osob známých oběti). Také se zde můžeme setkat s větším podílem ženských vražedkyň. Stále častěji se setkáváme také s majtkově motivovanými vraždami, kde vražda sama o sobě není cílem, ale pouze prostředkem k dosažení cíle jiného a pachatel není tak ovlivňován emočními stavy jako v případě například situačních vražd. Novým fenoménem jsou nájemné vraždy (nejčastěji mezi podnikateli), které se určitým způsobem z obecných poznatků o vraždách a jejich vyšetřování vymykají. Menšinou kategorií pak představují vraždy sériové, masové a sexuální, na které jsem se ve své diplomové práci rozhodla zaměřit. V naší odborné literatuře neexistuje publikace, která by se těmito typům vražd samostatně a komplexně věnovala. Proto jsem čerpala poznatky také z americké literatury a kanadské studie sexuálních vrahů a agresorů, která se na danou problematiku dívá z trošku odlišného pohledu.

Ohledně masových, sériových a sexuálních vražd existuje také celá řada mylných představ a mýtů, které vyvolávají sdělovací prostředky a nepřeborné množství fiktivní literatury. Každému z nás je určitě známa postava Hanibala Lectra z filmu Mlčení jehňátek podle literární předlohy Thomase Harrise, kde je tento sérový

kanibalský vrah vykreslen jako vysoce inteligentní jedinec se zájmem o literaturu a umění.

Cílem mé práce je proto vyvrátit některé z obecně panujících mylných představ a pokusit se nastínit tuto problematiku alespoň v hrubých rysech. Nejde mi o vyčerpávající objasnění celého tématu, protože to za daných podmínek a okolností není ani možné. Má práce by měla i nezasvěceného čtenáře uvést do této problematiky a poskytnout mu základní představu a znalosti o tomto fenoménu.

Co se týče rozdělení mé práce, tak první část se věnuje právní a kriminalistické charakteristice vražd a samostatná kapitola je pak věnovaná mnohonásobným vraždám, zejména masovým a sériovým.

Mezi základní aspekty, které ovlivňují vyšetřování vražd patří především kvalitní ohledání místa činu, vyhledání, zajištění a uchování stop a výslech osob bez ohledu na jejich procesní postavení. Proto se druhá část mé diplomové práce zaměřila zejména na tyto aspekty vyšetřování.

Třetí část je pak zaměřena na sexuální vraždy, jejich pachatele, klasifikaci a sexuální deviace, které jsou s nimi často úzce propojeny. Zejména v této části jsem čerpala ze zahraničních publikací. V závěru této práce jsem se soustředila na úlohu forenzní psychologie při vyšetřování vražd, především na psychologické profilování, které je častou metodou napomáhající vyšetřovatelům nasměrovat vyšetřování určitým směrem a dopadnout pachatele.

1. PRÁVNÍ ÚPRAVA TRESTNÉHO ČINU VRAŽDY A KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERISTIKA

1.1 POROVNÁNÍ STARÉ A NOVÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY VRAŽDY

Vražda je nejtěžším trestným činem proti životu a zdraví. Lze ji charakterizovat jako jednání (konání i opomenutí), kde úmysl pachatele (ať již přímý či eventuální) se

vztahuje k jednání, ale i k jeho následku.¹ Míra úmyslu nemusí být vždy stejná. Tuto skutečnost zohledňuje v současnosti i nový trestní zákoník, který ukládá větší sankce v případě, že je vražda spáchaná s rozmyslem nebo po předchozím uvážení.

Život a zdraví člověka jsou jedny z nejdůležitějších hodnot chráněných trestním právem. Avšak nejenom trestní právo se zabývá jejich ochranou. Na mezinárodní úrovni se setkáváme s celou řadou dokumentů, které zdůrazňují právo na život a jeho ochranu.² O významu, který naše společnost přiznává lidskému životu, svědčí i úprava v Listině základních práv a svobod.³

V trestním zákoníku jsou trestné činy proti životu a zdraví v současnosti zařazeny na popřední místo - do hlavy I. Touto hlavou se však ochrana lidského života nevyčerpává, je obsažena i v dalších hlavách ať již v podobě základních nebo kvalifikovaných skutkových podstat. Útok zde sice primárně směřuje proti jiným hodnotám a vztahům, ale sekundárně zasahuje i život jednotlivce (např. TČ proti lidskosti, TČ obecně nebezpečné).

Trestní zákon č. 140/1961 Sb., vycházel z jednotné skutkové podstaty vraždy. Tato úprava byla kritizována a byla považována za neuspokojivou z důvodu neschopnosti adekvátně vystihnout nebezpečnost činu a odstupňovat spravedlivě sankce. Poukazovalo se také na to, že řada zahraničních úprav rozlišuje kromě vraždy ještě skutkovou podstatu zabití (např. švýcarský, polský, rakouský trestní zákoník).⁴

V současném novém trestním zákoníku č. 40/2009 problematiku úmyslného usmrcení člověka řeší §140- vražda, §141- zabití a §142 vražda novonarozeného dítěte matkou. Úprava úmyslných usmrcení je tedy na rozdíl od předchozího trestního zákona (140/1961 Sb.) diferencovaná.

§ 140 zahrnuje jednak prosté úmyslné usmrcení, a v druhém odstavci i vraždu spáchanou s rozmyslem nebo po přechodném uvážení. §140/1 tak zahrnuje tzv. situační vraždy, které jsou spontánní reakcí na určitý emoční konflikt, nejsou předem

¹ NOVOTNÝ, O. a kol. Trestní právo hmotné. 6.přepřpracované vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2010

² čl. 3 Všeobecné deklarace lidských práv a svobod, čl 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, čl. 6 Mezinárodního paktu o lidských a občanských právech

³ čl.6, čl. 7 odst. 2, čl. 11 odst. 3, čl. 31

⁴ Musil, J. Český trestní zákon potřebuje diferencovanější skutkovou podstatu úmyslného usmrcení. Trestní právo 10/2004, str.10-14

promyšlené. Tento paragraf tak navazuje na původní § 219, dochází pouze ke zvýšení horní hranice trestu odnětí svobody z 15 na 18 let. §140/2 obsahuje dva nové pojmy, které se ve starém trestním zákoně neobjevovaly, a to předchozí uvážení a rozmysl. Důvodová zpráva k § 140 trestního zákoníku uvádí: "Pokud jde o povahu rozmyslu na rozdíl od předchozího uvážení, pak spáchání trestného činu s rozmyslem je odlišením od afektu a podobných stavů, ale může jít i o velmi krátkou úvahu, při níž pachatel jedná uváženě, ale nikoli po předchozím uvážení. U předchozího uvážení jde naopak o situaci, kdy pachatel si předem, tj. před spácháním činu, zváží rozhodující okolnosti provedení činu a čin si z hlediska jeho provedení tzv. naplánuje".⁵ Předchozí uvážení tak znamená premeditaci, pachatel jedná chladnokrevně a racionálně, na základě určitého předem promyšleného plánu, nikoli spontánně. 140/3 zůstává zachován (dřívější § 219/2) a je doplněn pouze o vraždu spáchanou na svědkovi, znalci a tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povolání, a na zdravotnickém pracovníkovi.

V § 142 nadále zůstává zachována privilegovaná skutková podstata vraždy novonarozeného dítěte matkou. Zohledňuje se zde zvláštní rozpoložení matky způsobené porodem. Rozhodující je zde posudek znalce z oboru porodnictví.

Zcela nově je zakomponovaná skutková podstata v podobě zabití v § 141. Jedná se o úmyslné usmrcení za okolností, které odůvodňují shovívavější postih pachatele (pachatel jednal zkratkovitě, v úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí myslí nebo po předchozím zavrženíhodném jednání poškozeného). Vražda „po předchozím zavrženíhodném jednání poškozeného je afektivní reakcí na vysoce zátěžové podmínky, např. žena, která je dlouhodobě týraná a bita svým manželem ho zabije nožem, kterým krájela maso".⁶

1.2 KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERISTIKA

Kriminalistickou charakteristikou rozumíme ty relevantní rysy, které podstatně ovlivňují jednak tvorbu stop a jednak proces odhalení trestného činu. Její význam

⁵ P. ŠÁMAL A KOL., Trestní zákoník, Komentář. C.H.Beck, 2009

⁶ NOVOTNÝ, O. a kol. Trestní právo hmotné. 6. přepracované vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2010

spočívá v tom, že může být určitým informačním zdrojem s vodítkem pro vyšetřovatele v případech, kdy nemá k dispozici dostatek jiných informací. Na rozdíl od právního vymezení se kriminalistická charakteristika zaměřuje na způsob spáchání a utajování vraždy.

1.2.1 ZPŮSOB SPÁCHÁNÍ

Způsob spáchání je v obecné rovině specifikovaný systém operacionálních elementů trestného činu a činností úzce spjatých s trestným činem.⁷ Nevytváří se nahodile, ale je determinován faktory objektivními, které nezávisí na osobě pachatele (společenské podmínky, předmět útoku, vztah mezi pachatelem a předmětem útoku, místem činu a jeho podmínkami a časem spáchání útoku, dostupností a povahou použitých nástrojů nebo existencí spolupachatelství) a subjektivními faktory, které se přímo vztahují k osobě pachatele (somatické a psychické vlastnosti pachatele, věk a pohlaví, předchozí kriminální zkušenost, vzdělání a pracovní kvalifikace).

Ulpívání, setrvávání na obvyklém způsobu páchaní se nazývá perseverancí. Opakující se způsob páchaní trestných činů určitého druhu, charakteristický pro určitého pachatele se nazývá *modus operandi* daného pachatele.

Způsoby páchaní vražd mají jednak obecné znaky, které jsou společné pro všechny vraždy (existence značného počtu stop zejména biologických) a jednak specifické znaky, které jsou typické pro určitý specifický druh vraždy (např. u sexuálně motivovaných vražd je to volba odlehlého místa spáchání).

Způsoby páchaní vražd můžeme rozlišovat podle různých kritérií. Základním kritériem je existence nebo neexistence přípravných jednání, která předcházela vražednému útoku. Podle toho kritéria rozlišujeme vraždy na:⁸

- nepřipravené vraždy - vražda následuje bezprostředně po pojetí úmyslu usmrtit pachatele. Často se jedná o vraždy z afektu v důsledku vyhrocených interpersonálních konfliktů mezi pachatelem a obětí (většinou jde o vraždy mezi příbuznými). Vzhledem k tomu, že pachatel vražedný útok nepromyšlel a

⁷ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, Kriminalistika.2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2004

⁸ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, Kriminalistika.2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2004

předem neplánoval, podmínky spáchání jsou pro něho značně nepříznivé. Často jsou páčány beze zbraně zardoušením, uškrcením, ukopáním nebo za použití nástroje, který měl pachatel po ruce (klacek, kladivo, nůž, sekera). Vražedný nástroj si neodnáší, ale zpravidla ho zanechává na místě činu nebo v jeho bezprostřední blízkosti. Pachatel se často k vraždě sám dozná nebo následuje jeho sebevražedné jednání. Usvědčení pachatele není tak obtížné jako u připravovaných vražd a to v důsledku toho, že pachatel neučinil žádné kroky k utajení vraždy a nepřipravuje si dopředu své alibi.

- připravované vraždy - mezi pachatelovým rozhodnutím spáchat vraždu a samotným vražedným aktem uplyne určitá doba. Vyšetřovací situace je zde komplikovanější v důsledku přípravných jednání pachatele, které zahrnují například vytipování si oběti, seznámení se s jejími zvyky a koníčky, volba vhodného nástroje, který si často odnáší sebou, ukrytí těla nebo jeho odstranění a přípravu alibi. U těchto pachatelů se setkáváme s menší ochotou vypovídat.

Podle mechanismu usmrcení pak rozlišujeme vraždy, kde příčinou smrti jsou:⁹

- faktory fyzikální- mechanické (řezné, sečné, bodné rány, strangulace), tepelné faktory nebo usmrcení elektrickým proudem
- chemické faktory- jedy, látky a chemikálie různých druhů
- jiné faktory (nepodání potravy nebo léků)

Další možné dělení vychází ze skutečnosti, zda je pachatel ozbrojen či nikoli - jedná se o vraždy spáchané se zbraní a beze zbraně.

1.2.2 ZPŮSOB UTAJOVÁNÍ

Způsob utajování pomáhá objasnit, s jakým typem pachatele se setkáváme, zda pachatel oběť znal, zda byla vražda připravovaná nebo spáchaná v afektu. Jak již bylo

⁹ RYBÁŘ, M. a kol. Kriminologie, Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Plzeň: 2008

zmíněno výše, k utajování dochází více u připravovaných vražd. Pachatel volí některé z těchto způsobů utajování:¹⁰

- ukrytí mrtvoly- pachatel se snaží získat náskok a využívá čas, který uplyne od usmrcení oběti do jejího nalezení zejména k zahlazení stop a vypracování alibi. Mezi nejčastější způsoby ukrytí patří vhození do vody, které způsobuje značné obtíže při identifikaci mrtvoly, nebo zahrabání do listí
- přemístění mrtvoly na místo odlišné od místa činu z důvodu určité spojitosti pachatele s místem činu (např. bydlí v jeho blízkosti). Většinou by nemělo dělat problém rozpoznat skutečnost, že místo činu není místem nálezu (malý počet krevních stop, stopy po vlečení...)
- rozčlenění mrtvoly za účelem usnadnění jejího transportu na jiné místo. Typické je to pro vraždy spáchané v bytech. Pachatel se obává svého odhalení a tak se dopouští jednání, kterého by se za jiných okolností nedopustil. Takovéto rozčlenění se označuje jako defenzivní a je ho třeba odlišovat od ofenzivního rozčlenění, které je součástí vražedného útoku zejména u sadistických vražd
- devastace nebo zničení těla- pachatel se snaží zabránit identifikaci mrtvoly za použití různých chemikálií nebo ohně
- inscenace jiných skutečností - pachatel uměle vytváří situaci, která má zmást vyšetřovatele ohledně průběhu trestného činu, osoby pachatele nebo motivu činu. Může se jednat o inscenaci nenásilné smrti v důsledku choroby nebo stáří, nebo inscenaci nešťastné náhody, nutné obrany, sebevraždy nebo jiného motivu (např. odcizením šperků u sexuálně motivované vraždy inscenuje loupežný motiv)

1.2.3 PACHATEL A MOTIV VRAŽDY

Podle kriminologických výzkumů se vražd dopouští zpravidla muži ve věku od 18-30 let, charakteristická je nižší úroveň vzdělání, převaha svobodných a rozvedených nad ženatými, časté je také nadměrné použití alkoholu nebo jiné návykové látky.¹¹

¹⁰ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, Kriminalistika.2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2004

¹¹ ZAPLETAL, J. Úmyslná usmrcení. Praha, 1980

Pachatelé vražd často pocházejí z nižší socioekonomické vrstvy, typické je i narušené rodinné prostředí, psychické nebo fyzické týrání v dětství také není výjimkou.

Co se týče poruch osobnosti, lze je vysledovat asi u 30 % pachatelů¹². Pro psychopaty je typická povrchní osobnost, jednoduchý citový a sexuální život. Svým okolím jsou často vnímáni jako příjemní a okouzlující. U pachatelů TČ vraždy se setkáváme zejména s dissociálními poruchami osobnosti (typická je necitlivost vůči druhým, neschopnost pocitů viny) a emočně nestabilními poruchami (tendence jednat impulzivně a neschopnost naplnit ucelenější životní plán). U většiny pachatelů vražd lze vysledovat také zvýšenou hladinou agresivity a až v 70 % případů k vraždám dochází pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky.¹³

Forenzní psychologie nabízí klasifikaci pachatelů vražd do určitých skupin. Může se jednat o dělení do následujících typů :¹⁴

- socializovaný typ - zde jde o bilanční vraždu spáchanou pod vlivem okolností, které ho ohrožovaly. Skutek má spíše epizodický charakter a jeho motivace je zřejmá
- neurotický typ - pachatel je nestabilní, emocionálně narušený jedinec. Kriminální jednání je důsledkem emocionálních konfliktů zpravidla v rodině, typické je amatérské provedení, zanechání značného množství viditelných stop a chaotické opouštění místa činu
- psychopatický typ - pachatel trpí některou relativně trvalou poruchou osobnosti, navenek se projevuje zvláštními způsoby chování a prožívání, okolí ho často považuje za podivína
- mentálně insuficientní typ - pro tento typ pachatele je typická snížená inteligence. Z tohoto důvodu není schopen své vražedné jednání precizně plánovat a trestný čin není předem připravován. Často se dopouští násilné

¹² ZÁHORSKÁ, J. Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů. Praha: Kriminalistický ústav 2007

¹³ PAVLOVSKÝ, P. Soudní psychiatrie pro právníky. Praha: Karolinum, 1998

¹⁴ ČÍRTKOVÁ, L. Forenzní psychologie, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o. 2009

trestné činnosti, která směřuje proti neadekvátním objektům jako jsou děti nebo zvířata

- psychotický typ - pachatel v době spáchání trpí těžkým duševním onemocněním (schizofrenie, maniodepresivní psychóza), motiv je zde bizarní a obtížně pochopitelný. Nutné je přibrat znalce z oboru psychiatrie a je zde možné vyvinění z důvodu nepřičetnosti

Podle způsobu páčání lze rozlišovat pachatele připravované vraždy (chladnokrevní jednání, předchozí kriminální zkušenosti, nespolupracuje při výslechu a objasňování) a nepřipravované vraždy (nervově nestabilní, často pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky, inteligence v pásmu průměru, většinou se vraždy dopustí pouze jednou za život). Další možné dělení: pachatelé sexuálních, sériových vražd, vražd páchaných ve skupinách, ženy pachatelky, které zabíjí své děti do 3 let a recidivisté.¹⁵

Existuje celá řada motivů, které vedou jednotlivce k páčání vražd. Tyto motivy jsou proměnlivé v čase a determinují způsob spáchání. Rok 1989 sebou přinesl změny ekonomických a tržních vztahů a v jejich důsledku se mění také motivace v některých případech vražd. Dochází k nárůstu vražd na objednávku, vražd souvisejících s vyřizováním problémů uvnitř zločineckých organizací, s likvidací nepohodlných svědků a vražd motivovaných náboženskou, národnostní nebo rasovou nesnášenlivostí. Vraždy vyvěrají často z problémových mezilidských vztahů (rodinné a příbuzenské vztahy, vražda ze žárlivosti), ze zjištěných úmyslů (loupežná vražda), vražda může být motivovaná sexuální touhou a vzrušením (zde je typické, že vražedné jednání obvykle není prvním protiprávním činem pachatele, proto je důležité v počáteční etapě nahlédnout do policejních kartoték, často zde také hrozí recidiva), nebo směřuje k vyhnutí se trestní odpovědnosti (tzv. krycí vražda například svědka, nebo vražda ženy po jejím znásilnění). Další motivy mají spíše okrajový charakter (útrpnost, politické motivy, nebo sociální situace a difamace neprovdané ženy v případě vraždy novonarozného dítěte matkou).¹⁶

¹⁵ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, Kriminalistika.2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2004

¹⁶ ZAPLETAL, J. Úmyslná usmrcení. Praha, 1980

1.2.4 OBĚTI VRAŽD

Problematice obětí trestných činů se věnuje viktimologie, která se zaměřuje zejména na vztah oběti a pachatele trestného činu, na následky trestného činu z hlediska oběti a také na pomoc obětem. Dále zkoumá roli oběti v genezi trestného činu.

Ne všechny osoby jsou stejně náchylné stát se obětí trestného činu. Větší viktimnost je u osob disponovaných svým povoláním, majetkovými poměry, věkem, psychickými vlastnostmi či sociálními charakteristikami, které je činí atraktivnější pro pachatele.¹⁷ S větší pravděpodobností stát se obětí zločinu se lze setkat u profesí jako policista, pracovník banky, čerpací stanice, dále u seniorů, dětí, žen, mladých lidí, lidí na okraji společnosti jako prostitutky, alkoholici, narkomani, bezdomovci, příslušníci podsvětí.

Podle kriminalistické praxe se v řadě případů oběť subjektivně i objektivně podílí na kriminogenní situaci. Případy, kde oběť neovlivnila vznik či průběh útoku jsou spíše řídké. K vyjádření podílu oběti na vlastní viktimizaci se často používá termín „vina“ oběti nebo „zavinění“, avšak nelze jej směřovat s trestněprávním pojmem zavinění.

Chování oběti tak může být například v důsledku její slovní agrese, ponižování či psychického nebo fyzického týrání pachatele určitým spouštěcím mechanismem k jeho útoku. Jde zejména o tzv. situační vraždy a vraždy z afektu, kdy se pachatel snaží odstranit pro něho frustrující činitel. Typická jsou mnohočetná poranění na těle oběti a útok je veden často brutálním způsobem. Po činu afekt rychle odezní a pachatel se snaží přivolat oběti pomoc a k vraždě se plně či částečně doznává.¹⁸

Podle role oběti v průběhu kriminogenní situace rozlišuje kriminolog E.A. Fattth následující skupiny obětí:¹⁹

- zúčastňující se oběť
- nezúčastňující se oběť

¹⁷ Marešová, A., Martinková, M. O významu poznání oběti trestné činnosti. Kriminalistika, 2009, č.1

¹⁸ Hořák, J. Agresivní a provokující oběť. Kriminalistika, 2010, č. 2

¹⁹ ČÍRTKOVÁ, L. Forezní psychologie, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o. 2009

- provokující oběť
- latentní oběť
- nepravá oběť

Oběť dost podstatně ovlivňuje také způsob páchaní vraždy. V případě obrany zejména u nepřipravených vražd se podílí na vzniku stop (může zranit pachatele, poškodit jeho oděv) a je také důležitým nositelem stop. K zjištění a potvrzení kriminalistických stop bývá oběť objektem různých expertíz.²⁰

Vznik a průběh vraždy ovlivňuje také vztah mezi obětí a pachatelem. Ve většině případů existuje mezi obětí a pachatelem určitý vztah a souvislost, a jejich objasnění patří vždy do základních vyšetřovacích verzí.

1.3 MULTICIDA

Jako multacidu označujeme situaci, kdy pachatel zavraždí více obětí. Mnohočetné vraždy odnepaměti poutají pozornost veřejnosti, médií, jsou námětem knih a filmů. Vědecký výzkum v této oblasti započal v 70. letech 20. století, kdy FBI zřídila Jednotku behaviorálních věd (Behavioral Science Unit), která vypracovává profily pachatelů.

Multacidu lze rozdělit do tří skupin:²¹

- Masové vraždy (mass murder)
- Sériové vraždy (serial murder)
- Vražedná vlna (spree murder)

²⁰ Marešová, A., Martinková, M. O významu poznání oběti trestné činnosti. Kriminalistika, 2009, č.1

²¹ ČÍRTKOVÁ, L. Moderní psychologie pro právníky. Praha: Grada Publishing, 2008

1.3.1 MASOVÉ VRAŽDY

Za masového vraha označujeme pachatele, který v rámci jedné události a na jednom místě a v souvislém časovém úseku zavraždí 4 a více lidí.²² Tím se odlišuje jednak od sériového vraha, u kterého mezi jednotlivými vražednými útoky může uplynout různě dlouhá doba (cool- off period) a také od vraha na vražedné vlně, který vraždí více obětí v krátkém časovém rozpětí. Další znak, který odlišuje masového vraha od vraha sériového můžeme spatřovat ve spouštěcím mechanismu, který ho vede ke vražednému aktu. Spouštěčem u masového vraha zpravidla bývá určitá vnější událost, která u něho vyvolává pocity hněvu a zoufalství. Konkrétně se může jednat o propuštění z práce, vyloučení ze školy nebo rodinné a vztahové problémy. S masovými vraždami je často spojován stav amoku. Forezní psychologie chápe amok jako intencionální, homicidálně-suicidální agresi, která se odehrává v jednom časovém úseku a na určité, často veřejně přístupné lokalitě. Amokový stav však není náhlý, ale postupně se vyvíjí v určitých fázích.²³

Pachatel masové vraždy má často před útokem sebevražedné tendence. V záchvatu hněvu a zuřivosti se rozhodne zabít tolik lidí, kolik je jen možné. Z toho důvodu jsou často používané střelné zbraně. To je další odlišnost od sériových vrahů, kteří spíše využívají kontaktní hands-on metody zabití jako uškrcení, ubodání nebo umlácení.

Douglas, Ressler a Burgess²⁴ popisují masového vraha jako mentálně nemocného jedince, jehož problémy vzrostly do té míry, že je vyjadřuje vůči skupině neznámých lidí. Často se cítí sociálně izolovaný, převládají u něho pocity hněvu a deprese, případně paranoia.

Masoví vrazi neutajují svoji identitu a nepáchají svoje činy v tajnosti. Masakry se odehrávají na veřejnosti, protože se snaží způsobit co největší trauma co nejširšímu okruhu osob. Pokud po činu ihned nespáchají sebevraždu nebo nejsou zastřeleni na místě policií, často se vzdávají bez boje.

²² SCHECHTER, H. The Serial Killer Files. Balantines Books, 2003

²³ Čírtková, L. Amok a stavy amoku podobné: otevřené otázky. Kriminalistika, 2007, č. 4

²⁴ SCHLESINGER, L. Sexual Murders. Catahymic and Compulsive Homicides. CRC Press, 2004

V literatuře se setkáváme s různým dělením masových vrahů. Dietz rozlišuje tři typy masových vrahů:²⁵

1. set-and run killers - kteří položí bombu a pak utečou. Svůj čin i útěk z místa činu plánují. Pohnutky mohou být různé
2. pseudo-comandos - oblékají se do paramilitárního oděvu, typická je posedlost braněmi, zabíjí zpravidla neznámé oběti a jsou většinou zabiti policajtem. Do této skupiny můžeme řadit masové vraždy ve školách
3. family annihilators - kteří zabíjejí své celé rodiny. Většinou se jedná se o člověka, který má dlouhodobější deprese, nadměrně požívá alkohol a má pocit, že své problémy může vyřešit pouze tím, že zabije svou rodinu. Nejčastější způsob zabití je zastřelení, ubodání nebo uškrcení a zpravidla pak následuje jeho vlastní sebevražda nebo podpálí dům

Jedním z nejznámějších masových vrahů byl tzv. texaský sniper Charles Whitman, který při svém útoku v roce 1966 z texaské věže zabil 16 lidí a zranil dalších 32. Jeho výběr obětí byl náhodný. Byl zastřelen policejním důstojníkem. Tento masakr se odehrál krátce po tom, co zabil svou matku a manželku. Whitman byl studentem texaské university a bývalým námořníkem, ministrantem a skautským vůdcem. Od dětství se zajímal o střelné zbraně. Jeho frustrace nefunkční rodinou (jeho matka opustila otce v roce 1966 a požádala o rozvod) byla ještě zvýšena užíváním amfetaminů a zdravotními problémy, které zahrnovaly strašlivé bolesti hlavy, jak popsal ve svých posledních záznamech. Po jeho smrti byla provedena pitva a zjištěn vysoce agresivní tumor mozku. Před útokem zanechal dopis, kde vysvětloval svou motivaci zabít manželku a matku tím způsobem, že jim chtěl ulevit od utrpení tohoto světa. Vůbec se však nezmínil o útoku na universitě.²⁶

Případ Charlese Whitmana není bohužel jediným. V posledních letech se setkáváme s množícími se případy masových vrahů běsnících na školách, a to nejen v Americe, ale i v Evropě. V roce 2002 rozbouřila veřejnost masová vražda na gymnáziu v durynském Erfurtu, kde devatenáctiletý bývalý žák školy Robert Steinhäuser zabil 16 lidí a pak sebe. Během amoku postřílel pistolí 13 dospělých pracovníků školy, převážně učitele, dále dva školáky a jednoho policistu. Chlapec byl v roce 2001 vyloučen ze školy pro

²⁵ SCHLESINGER, L. Sexual Murders. Catahymic and Compulsive Homicides. CRC Press, 2004

²⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Whitman

špatnou docházku a špatné učební výsledky. Podle školských předpisů nemuseli o této skutečnosti učitelé rodiče informovat a ti byli nadále přesvědčeni, že jejich syn řádně navštěvuje školu a připravuje se na maturitu. Svým útokem se chtěl Robert Steinhäuser pomstít učitelům za toto vyloučení.²⁷ Je otázkou, zda se dalo této vraždě nějakým způsobem předejít, zda si rodiče měli něčeho všimnout a zda bylo správné je neinformovat rodiče o jeho vyloučení. Bez významu nezůstává ani skutečnost, že po tomto masakru byl přijat zákon zpřísnující držení střelných zbraní a došlo také ke změně školských předpisů. Obětem to sice již nepomůže, ale třeba doufat, že to umožní předejít dalším podobným masakrům.

1.3.2 SÉRIOVÉ VRAŽDY

Sériové vraždy nejsou příliš častou událostí, odhaduje se, že zahrnují asi 1 % všech spáchaných vražd²⁸. Avšak zájem o ně výrazně převyšuje jejich rozsah a je důvodem vzniku nespočetného množství článků, knih a filmů s touto tematikou. Tuto fascinaci veřejnosti sériovými vraždami můžeme datovat do 80. let 19. století, kdy se v Londýně policie neúspěšně potýkala se sérií vražd prostitutek. Dopustil se jich neznámý pachatel, který si říkal Jack Rozparovač (Jack the Ripper). Posílal policii dopisy, ve kterých tvrdil, že právě on stojí za brutálními vraždami. Policejním vyšetřovatelům se však nikdy nepodařilo odhalit jeho skutečnou totožnost.

Pojem „sériový vrah“ je spojen se jménem amerického agenta FBI Roberta Resslera, který ho začal používat v tom smyslu, jak ho známe dnes. Co se týče definice tohoto pojmu, panuje mezi odborníky nejednotnost, zejména ohledně toho, kolik obětí musí pachatel zavraždit, aby ho bylo možno zařadit pod pojem sériového vraha.

Definice FBI zdůrazňuje tři prvky:²⁹

1. kvantita- musí se jednat alespoň o tři vraždy

²⁷ Nový školní rok i pro rodiče. Časopis Policista, 2003, č.9

²⁸ JOHNES, G. L. Serial Murder, Multi-Disciplinary Perspectives for Investigators. Federal Bureau of Investigation, Behavioral Analysis Unit, National Center for the Analysis of Violent Crime, 2008

²⁹ SCHECHTER, H. The Serial Killer Files. Balantines Books, 2003

2. místo- vraždy se musí odehrát na odlišných místech
3. čas- mezi vraždami je určitý časový odstup v rozpětí hodin nebo několika let (cool- off-period)

V roce 1984 se konala v Oxfordu schůze Mezinárodního kongresu forezních věd, kde byla předložena studie 36 útočníků a sumarizovala 10 typických znaků sériových vrahů.³⁰ Podle této studie se většinou jedná o svobodné bělochy, často s průměrnou až nadprůměrnou inteligencí. Navzdory této inteligenci mají často problémy ve škole a vykonávají nekvalifikovaná povolání. Nadměrná inteligence sériových vrahů však bývá často přeceňována. Výrazně k tomu přispívají i média, které z nich dělají intelektuální genia typu Hanibala Lectra ve známém filmovém thráku *Mlčení jehňátek*. Je pravda, že k tomu, aby nebyli dopadeni policií se vyžadují určité schopnosti a znalosti, na druhé straně je plno pachatelů, kteří jsou chyceni již při prvním útoku a pokud by nebyli dopadeni, ve vraždění by pokračovali. Mnoho pachatelů se také spíše spoléhá na malé zkušenosti policie s vyšetřováním sériových vražd než na vlastní intelektové schopnosti. Většinou pocházejí z problémových rodin, často je v dětství opustil otec a byli vychovávaní pouze matkou. Z toho důvodu se u nich objevují problémy s autoritami. Nezřídka se objevuje také fyzické a psychické nebo sexuální týrání v dětství. Můžeme se u nich setkat také s deviantním zájmem o sexualitu. Určité varovné signály lze spatřovat v nočním pomočování, týrání zvířat a zálibě v zakládání ohňů.

Tyto charakteristiky je však nutné brát s určitou rezervou, sérioví vrazi totiž představují značně heterogenní skupinu a proto se uvedené charakteristiky nutně nemusí a také nevztahují na všechny.

Co se týče duševních nemocí, tak většina sériových vrahů netrpí žádnou psychotickou poruchou. Pokud se vyskytne, tak nejčastější formou psychózy je schizofrenie a paranoia. Více často se mezi nimi vyskytují psychopatičtí jedinci. Psychopaté nejsou duševně nemocní a dokáží odlišit dobro od zla. Pro psychopaty je typické, že jejich osobnost je povrchní, citový a sexuální život je jednoduchý, chybí hlubší emoční a mezilidské vztahy.³¹

³⁰ SCHECHTER, H. *The Serial Killer Files*. Balantines Books, 2003

³¹ ZÁHORSKÁ, J. *Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů*. Praha: Kriminologický ústav 2007

Sériové vrahy lze klasifikovat podle různých kritérií. Známe je dělení pocházející od Holmese a de Burgera, kteří sériové vrahy podle motivace dělí do 4 skupin:³²

- vizionářský vrah- často trpí halucinacemi a slyší hlasy, které jim přikazují vraždit. Pro duševní poruchy jsou exkulpaní. Tato skupina však není příliš početnou
- misionářští vrazi- jsou přesvědčeni, že jsou vyvoleni k určitému vyššímu poslání (např. očistit společnost od prostitutek, homosexuálů, narkomanů). Duševní porucha u nich není přítomna
- hédonističtí vrazi - mají požitek ze samotného vraždění (ty lze pak dělit ještě do tří skupin- vrazi z rozkoše, adrenalinoví vrazi, a na komfort zaměření vrazi- např. černé vdovy)
- na moc a kontrolu orientovaní vrazi- absolutní kontrola nad obětí jim dává pocit omnipotence. To vedlo řadu sériových vrahů k tomu, aby hledali své povolání v medicíně. Dalším důvodem je také skutečnost, že zde mají trvalý přístup k potenciálním obětem. Příkladem může být anglický lékař Shipman, jehož modus operandi byl následující: nečekaně navštívil relativně zdravého pacienta v jeho domácnosti, podal mu injekci diamorfinu a pak odešel. Poté, co mu volal příbuzný, že našel tělo, se vrátil a vystavil úmrtní list s konstatováním, že se jedná o smrt z přirozených důvodů.³³ V ČR je názorným případem „Heparinový vrah“ Zelenka

Vyšetřování sériových vražd je značně obtížnou záležitostí. Důležité je co nejrychleji rozpoznat, že se jedná o sérii. Tento úkol však pachatelé vyšetřovatelům často různým způsobem znesnadňují tím, že mění způsob provedení nebo inscenují nenásilnou smrt. Další problém spočívá v malých zkušenostech vyšetřovatelů se sériovými vraždami, kteří se s nimi obvykle v průběhu své kariéry nesetkávají. Při vytyčování vyšetřovacích verzí vychází vyšetřovatelé z obecně platné premisy, že ve většině případů existuje určitý bližší vztah mezi pachatelem a obětí a proto svou pozornost zaměřují na osoby v blízkém okolí oběti. Toto však neplatí u sériových vražd,

³² ČÍRTKOVÁ, L. Moderní psychologie pro právníky. Praha: Grada Publishing, 2008

³³ SCHECHTER, H. The Serial Killer Files. Balantines Books, 2003

protože pachatelé si často vybírají náhodné oběti, se kterými je nespojují žádné užší vazby. Vyšetřovatelé by se měli zaměřit zejména na zjištění motivace, která je v pozadí sériových vražd.

2. METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ VRAŽDY

Při vyšetřování trestných činů je důležitý zejména časový faktor, proto se kriminalistika snaží poskytnout praxi určité aplikovatelné metody a poznatky, které je možné v tom kterém případě použít. Pro praxi jsou metodiky užitečné tím, že slouží jako určitý návod při sestavování konkrétního programu vyšetřování, urychlují, zrychlují a zjednodušují postup vyšetřovatele, který se často nachází v extrémních podmínkách časové tísně, nedostatku informací, psychického stresu nebo nebezpečí opakování trestného útoku.³⁴

2.1 ZVLÁŠTNOSTI POČÁTEČNÍCH ÚKONU:

Po přijetí a prověření podnětu k vyšetřování se vytyčují počáteční vyšetřovací verze, které jsou základním vodítkem pro další rozhodování. Můžeme rozlišovat dvě základní situace, které determinují další průběh vyšetřování a vytyčování vyšetřovacích verzí, a to podle toho, zda byla nebo nebyla nalezena mrtvola.

2.1.1 MRTVOLA NEBYLA NALEZENA:

Tato vyšetřovací situace je značně obtížná a to z toho důvodu, že chybí tělo oběti jako důležitý zdroj informací. Jedná se o případy, kdy je osoba nezvěstná nebo se pohřešuje. Prvotní úkony je třeba zaměřit nejdříve na výslech oznamovatele (nejčastěji to budou rodinní příslušníci, kolegové nebo přátelé). Tento výslech je třeba soustředit t na získání co nejvíce informací o pohřešované osobě (její co nejpodrobnější popis

³⁴ KONRÁD, Z. a kol. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha. PA ČR, 1994

včetně oblečení, které měla na sobě naposledy, okolnosti za kterých zmizela, případné konflikty v rodině nebo v práci, její život, zájmy a koníčky, zdravotní stav, vyhlídky do budoucna atd.). Při výslechu osoby oznamovatele je však třeba věnovat pozornost i tomu, že oznamovatelem může být případný pachatel, proto je třeba prověřovat pravdivost jeho výpovědi.³⁵

Je vhodné do pátrání zapojit i veřejnost, která je na tyto situace obzvláště citlivá. Provádí se také ohledání bytu a pracoviště pohřešované osoby s cílem možného nálezu stop krve nebo zápasu, nebo dopisu na rozloučenou či jiného důkazu o tom, že osoba chtěla tajně změnit místo pobytu.³⁶ Za tím účelem se prohledávají i osobní věci a oblečení, denníky apod.

Vzácným případem je situace, kdy oznamovatelem je samotný pachatel, který se doznává k TČ. Výslech je v tomto případě vhodné zaměřit zejména na popis místa, kde k vraždě došlo a získání informací, o kterých by mohl vědět pouze pachatel (popis oběti, její oblečení, odcizené věci). Názorným příkladem může být mnohonásobný vrah Hojer, který vyšetřovateli Markovičovi jako dárek k vánocům poskytl svoje doznání k vraždě ženy spáchané na východním Slovensku.³⁷

2.1.2 MRTVOLA BYLA NALEZENA:

Pokud je nalezena mrtvola, představuje pro vyšetřovatele důležitý zdroj informací. Je třeba zejména zjistit a prověřit její totožnost, mechanismus usmrcení a provést výslech oznamovatele zaměřený na zjištění okolností, za kterých mrtvolu našel či zda přistihl pachatele při činu. Provádí se také výslech příbuzných (pokud je známa totožnost mrtvoly).

Nejčastější vyšetřovací situací je případ, kdy totožnost oběti se podaří zjistit. Pokud je pachatel neznámý, tak je třeba vytyčovat verze týkající se způsobu spáchání vraždy, verze o možných pachatelích a motivu. Používá se taktický postup „od oběti

³⁵ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, Kriminalistika.2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2004

³⁶ RYBÁŘ, M. a kol. Kriminalistika, Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Plzeň: 2008

³⁷ MARKOVIČ, J., ŠULC, V. Lovec přízraků. Praha:Nakladatelství EPOCH 2008

k pachateli“, který se opírá o ověřenou kriminalistickou zkušenost, že až v 90 % případů existuje mezi pachatelem a obětí určitý vztah.³⁸ Proto se prověřují osobní, pracovní a rodinné vztahy oběti. Je možné také provádět typování v kriminalistických evidencích nebo využít psychologického profilování pachatele.

Pokud je pachatel znám a je mu sděleno obvinění, pak vyšetřovací situace rozdělujeme podle jeho postoje ke sdělenému obvinění- tedy zda TČ doznává nebo ho popírá a podle toho je třeba zvolit vhodnou taktiku výslechu.³⁹

Obtížnější situace nastává, pokud není možné zjistit totožnost mrtvol. Důvody mohou být různé - značný stupeň rozkladu, zohyždění obličeje, nenalezení identifikačních předmětů (doklady a jiné osobní věci). Pokud se totožnost oběti nepodaří zjistit, vražedný čin ve většině případů zůstává neobjasněn.

Důležitým informačním zdrojem je také Registr pohřešovaných osob vedený Policejním prezidiem.

2.2 OHLEDÁNÍ

Orgány činné v trestním řízení mohou získávat kriminalisticky relevantní informace nepřímo, zprostředkovaně (například výslechem svědka) nebo přímo na základě ohledání.

Ohledání je metoda kriminalistické praktické činnosti, jejíž podstata spočívá v cílevědomém, přímém, bezprostředním pozorováním a zkoumáním kriminalisticky relevantních objektů vlastními smysly orgány činných v trestním řízení, ve vyhledávání změn, dokumentování stavu objektů a hodnocení vlastních zjištění.⁴⁰

Ohledání je po oznámení TČ prvním významným úkonem na místě činu a prvním významným zdrojem informací. Jeho podstatou je bezprostřední pozorování. Vyšetřovatel svými smysly poznává fakta a události a jejich charakter, které mají důkazní nebo taktický význam.

³⁸ STACH, J. Metodika vyšetřování vražd. Praha:PA ČR, 2005

³⁹ STACH, J. Metodika vyšetřování vražd. Praha:PA ČR, 2005

⁴⁰ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, Kriminalistika.2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2004

Při ohledání je nutné respektovat určité zásady, které umožňují jeho úspěšné provedení. Např. zásada ohledání jedním vedoucím, neodkladnost ohledání a jeho neopakovatelnost.⁴¹

Kriminalistická teorie a praxe rozlišuje řadu druhů ohledání, které lze klasifikovat z různých hledisek:⁴²

1. podle charakteru ohledávaného objektu - ohledání místa činu a jiných kriminalisticky významných míst, ohledání mrtvoly, předmětů, stop, dokumentů, výpočetní techniky, zvířat., těla živé osoby
2. podle posloupnosti- prvotní, opakované, doplňující

2.2.1 OHLEDÁNÍ MRTVOLY

Ohledání mrtvoly bývá spojeno s ohledáním místa činu nebo místa nálezu. Detailní ohledání se pak provádí na pitevně. Cílem je získat informace o totožnosti oběti, o způsobu jejího usmrcení, příčině a době smrti, o osobě pachatele, o motivu usmrcení. Rozhodující úlohu zde hraje lékař, definitivní závěry je však možné činit až po pitvě. Je důležité si také uvědomit skutečnost, že místo nálezu těla nemusí být automaticky místem činu. Tuto hypotézu pak prokazují skutečnosti, že na místě nálezu není patřičné množství krevních stop, ačkoli vzhledem k okolnostem je možné je očekávat, nejsou zde ani stopy po zápase. Naopak, jsou zde stopy vlečení, stopy trasologické nebo stopy nasvědčující manipulaci s mrtvolou zjištěné na základě soudně-lékařského zkoumání (ztuhlost, posmrtné skvrny). Pokud tyto skutečnosti odůvodňují závěr, že místo nálezu není místem činu, je třeba vytyčit verze, kde skutečně došlo ke spáchání TČ.⁴³

Samotné ohledání mrtvoly pak můžeme dělit na orientační, které se provádí na místě nálezu a podrobné (pitva) na patologii. Soudně-lékařskou expertízu je nutné provést vždy, pokud je zde podezření, že smrt člověka nebyla způsobena přirozenou

⁴¹ TIPLICA, M. a kol. Kriminalistická taktika. Praha: PA ČR, 1997

⁴² PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Plzeň:Čeněk, 2007

⁴³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, Kriminalistika.2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2004

cestou. Znalec lékař musí zejména popsat příčinu a dobu smrti, popsat zranění na těle oběti, určit, která z nich vedla ke smrti a která byla způsobena až po usmrcení.

V případě nálezů pouze části těla mrtvoly je třeba zahájit pátrání po zbývajících částech nejen v blízkosti místa nálezů, ale také ve vzdálenějším okolí (stoky, skládky).

2.2.2 OHLEDÁNÍ MÍSTA ČINU

Místo činu je ta část prostoru, kde se uskutečnil proces, o němž je možno podle jeho následků předpokládat, že se jedná o proces společensky škodlivý.⁴⁴

Ohledání místa činu je nejčastějším druhem ohledání a lze ho dělit do tří fází:

1. neodkladná a bezpečnostní opatření prvního zásahu na místě zahrnují vykazání nepovolaných osob z místa, uzavření místa, ochránění věcí a stop, pronásledování pachatele po horské stopě, ochrana života a zdraví, zabránění dalším škodlivým následkům. Cílem je zachovat původní strukturu místa činu.
2. příprava ohledání před a po výjezdu na místo činu
3. vlastní ohledání- podle směru pohybu se rozlišuje koncentrický, excentrický, frontální, vstřícný, rajónový způsob nebo postup po cestě pachatele.⁴⁵ Po zvolení vhodného způsobu následuje předběžné ohledání spočívající ve vyhledávání a číselném označování významných objektů a stop a jejich technická dokumentace. Jedná se o statické ohledání, kdy se žádnými předměty nepohybuje. Tato fáze pak pokračuje plynule do detailního ohledání objektů, které se na místě nacházejí, zkoumání a zajišťování stop. V této fázi dochází ke změně konečné struktury místa činu. Závěrečná fáze ohledání spočívá v dokumentaci ohledání, sepisování protokolu o ohledání, vypracování náčrtků, plánek, balení zajištěných věcí a stop.

⁴⁴ PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Plzeň:Čeněk, 2007

⁴⁵ STACH, J. Metodika vyšetřování vražd. Praha:PA ČR, 2005

2.3 TYPICKÉ STOPY

Kriminalistická stopa je základem, ze kterého se vychází při vyšetřování jakéhokoli trestného činu. Umožňuje nám učinit si obraz o jevu, který se odehrál v minulosti, o jeho průběhu, činnosti pachatele a použitých prostředcích a nástrojích.⁴⁶ Nelze spáchat trestný čin a nevytvořit při tom žádné stopy. Pachatelé se často snaží jimi vytvořené stopy různým způsobem ničit a maskovat.⁴⁷

Stopu lze definovat jako jakoukoli změnu v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, zjistitelnou, zajištělnou a využitelnou soudobými metodami, prostředky a postupy, mající příčinnou, prostorovou nebo časovou souvislost s kriminalisticky relevantní událostí.⁴⁸

Podstatou vzniku stop je teorie vzájemného působení, kdy při vzájemném, současném působení dvou nebo více objektů navzájem dochází ke vzájemnému předávání informací o působení jednotlivých objektů a o jejich vlastnostech.⁴⁹

Kriminalistické stopy lze podle mechanismu jejich vzniku dělit na materiální a paměťové. Stopy materiální vznikají na různých objektech živé nebo neživé přírody a stopy paměťové ve vědomí lidí.⁵⁰

2.2.1 DĚLENÍ STOP U VRAŽD

U vražd se setkáváme se širokým spektrem materiálních stop a to na různých místech-na místě činu, místě nálezu mrtvoly, v místech přípravy vraždy, na předmětech a nástrojích užitých k usmrcení oběti a na oděvu jak pachatele, tak oběti.

Jedná se zejména o tyto stopy:⁵¹

⁴⁶ STRAUS,J.,PORADA,V. Systém kriminalistických stop.Praha:PA ČR, 2006

⁴⁸ Šidlo, O. Stopy, důkaz, věc doličná. Kriminalistika, 2008, č.1

⁴⁹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, Kriminalistika.2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2004

⁵⁰ STRAUS, J. a kol. Úvod do kriminalistiky. Plzeň : Čeněk, 2004

⁵⁰ STACH, J. Metodika vyšetřování vražd. Praha:PA ČR, 2005

⁵¹ STACH, J. Metodika vyšetřování vražd. Praha:PA ČR, 2005

- stopy odrážející vnější stavbu objektu - daktyloskopické stopy, stopy obuvi, stopy kousnutí, rtů, stopy na nábojnicích a střelách, stopy pneumatik motorového vozidla. Často jsou vhodné k individuální identifikaci
- stopy obsahující informaci o vnitřním složení objektu- stopy krve, tkání, vlasů, chlupy, sliny, sperma, toxické látky, povýstřelové zplodiny. Jsou vhodné pro určení skupinové příslušnosti s výjimkou DNA, kterou lze využít k individuální identifikaci
- stopy obsahující informaci o působení energií a chemických procesů (např. stopy poleptání)
- stopy obsahující informaci o dynamice průběhu vyšetřované události (např. stopy vlečení, rdoušení, průstřel, zástřel atd.)
- o schopnostech a znalostech pachatele (způsob oddělení části těla)
- stopy prostředí typického pro život pachatele (malé částice prachu)
- stopy svědčící o příslušnosti části k celku (zlomená špička nože)
- pachové stopy

Můžeme se setkat i s paměťovými stopami ve vědomí svědků a pachatele, které jsou velmi kvalitní. Svědci mohli pozorovat skutečnosti vraždě předcházející (hádky, konflikty, vyhrůžky) nebo mohou vypovědět o chování pachatele po činu. Nej kvalitnější stopy jsou však paměťové stopy ve vědomí pachatele, které lze získat při zvolení vhodné taktiky jeho výsledkem.

2.2.2 BIOLOGICKÉ STOPY

Zvlášť typickými stopami u vražd jsou stopy biologické. Patří mezi materiální stopy odrážející vnitřní stavbu objektu. Vyhledáváním, zajišťováním, zkoumáním a vyhodnocováním biologických stop se zabývá kriminalistická biologie.

Výskyt biologických stop lze předpokládat zejména na místě činu, místě nálezu mrtvoly, na těle oběti, jejím oděvu a oděvu pachatele a na nástrojích a předmětech použitých ke spáchání trestného činu. Nejčastěji se setkáváme s biologickými stopami lidského původu. Spíše okrajový význam mají pro kriminalistiku stopy zvířecí a rostlinné.

Biologický materiál lidského původu může být buď:⁵²

- samovolně odloučený od lidského organismu-moč, lejno, pot, sliny, slzy, ejakulát, vypadlé vlasy a chlupy, nosní sekret, poševní sekret
- nebo se jedná o materiál odloučený působením určitého násilí -krev, části tkání a orgánů, vytržené vlasy, části kostí
- nebo může pocházet ze zaniklého organismu - celé mrtvolky a jejich části, kosti a kosterní nálezy

Nejčastěji se u vražd setkáváme s těmito biologickými stopami: krev (podle mechanismu vzniku se krevní stopy dělí na krevní kapky, krevní stříkance, krevní stružky, krevní kaluže, krevní skvrny, krevní šmouhy a krevní stopy vzniklé po odstranění krve⁵³), sliny a pot, ejakulát, vlasy a chlupy, kosti a kosterní nálezy. U trestného činu vraždy novonarozeného dítěte matkou (§142 TZ) je to typicky plodová voda.

Vyhledávání a zajišťování biologických stop vyžaduje odborné znalosti. Biologické stopy mohou být viditelné nebo latentní. K jejich vyhledávání lze pak použít různých kriminalistických prostředků (např.ultrafialové záření, pod kterým biologické stopy fluoreskují). Nikdy se jich nelze dotýkat holou rukou. Co se týče jejich zajišťování. tak se upřednostňuje zajistit předmět spolu s biologickou stopou. Pokud to není možné, tak se snímají do čistých nádob nebo obalů. Jelikož biologické stopy ve zvýšené míře podléhají různým mikrobiologickým vlivům, je nutné je posílat ke zkoumání zásadně v suchém stavu .

Na konkrétním místě je pak třeba zajistit všechny biologické stopy, protože na první pohled nelze jednoznačně zjistit, zda pochází z jednoho nebo více organismů. Třeba zaměřit pozornost také na skutečnost, že pachatelé se často snaží biologické stopy různým způsobem odstranit (omytím, vypráním oděvů).

Biologické stopy až do nedávné minulosti umožňovali určit pouze druhovou příslušnost (s výjimkou kosterních nálezů). Průlom pak přinesla individuální identifikace za pomoci metody molekulární biologie - DNA. Tuto metodu vynalezl

⁵² STRAUS,J.,PORADA,V. Systém kriminalistických stop.Praha:PA ČR, 2006

⁵³ STRAUS, J. a kol. Kriminalistika, Kriminalistická technika. Praha: PA ČR, 2006

v roce 1984 britský genetik Alec Jeffreys.⁵⁴ DNA se nachází ve všech buňkách lidského těla a nese kompletní genetickou výbavu jedince. Forenzní význam genetické expertízy spočívá v tom, že každá osoba má jedinečnou konfiguraci DNA a z toho důvodu je možná individuální identifikace. Další obrovskou výhodou je, že ke zkoumání je potřebné pouze malé množství biologického materiálu. Riziko spočívá v možnosti kontaminace materiálu. Výsledkem analýzy DNA je DNA profil, který představuje sled dat, který je jedinečný pro každého člověka.

2.2.3 MIKROSTOPY

Nelze spáchat trestný čin a nevytvořit při tom žádné stopy. Problém spočívá v tom, že řada pachatelů se snaží vytvářet co možno nejméně kriminalistických stop a vzniklé stopy se snaží zničit nebo je jinak činit neupotřebitelnými.⁵⁵ U mikrostop toto riziko nehrozí, protože pachatel neví o tom, že mikroskopu vytvořil.

Mikrostopy jsou specifickou kategorií materiálních stop. Jsou to kriminalistickotechnické stopy, které pro své nepatrné geometrické rozměry, malé množství hmoty, nízkou koncentraci na nebo v nositeli, malou změnu ve struktuře nositele nebo malý odraz funkčních a dynamických vlastností jsou prostým okem slabě viditelné nebo neviditelné a pro účely vyhledávání, fixace, zajišťování, zkoumání nebo vyhodnocování vyžadují použití současných špičkových metod a prostředků.⁵⁶ Zanechání mikroskop pachatelem je neovlivnitelné. Řadí se sem zejména fragmenty textilních vláken, částice skla, prachu, nátěrových hmot a omítky.

Mikrostopy vedou za optimálních podmínek k individuální identifikaci objektu nebo alespoň k určení jeho skupinové příslušnosti. Využívání mikroskop v kriminalistické praktické činnosti je značně náročné, proto se využívají zejména v případech závažné trestné činnosti.

Co se týče jejich dělení, lze je dělit například na:⁵⁷

⁵⁴ STRAUS, J. a kol. Kriminalistika, Kriminalistická technika. Praha: PA ČR, 2006

⁵⁵ STRAUS, J. a kol. Kriminalistika, Kriminalistická technika. Praha: PA ČR, 2006

⁵⁶ STRAUS, J. a kol. Kriminalistika, Kriminalistická technika. Praha: PA ČR, 2006

⁵⁷ STRAUS, J. a kol. Úvod do kriminalistiky. Plzeň : Čeněk, 2004

- jednostranně nanášené - určité částice se působením meteorologických podmínek zachytily na určitém konkrétním objektu (např. mikrostopy, které charakterizují pracovní prostředí pachatele)
- kontaktně nanášené - vznikají v důsledku vzájemného kontaktu dvou objektů (typicky se jedná o kontakt oděvních součástí)

Nejčastěji se setkáváme s dělením mikrostop podle jejich druhu na:⁵⁸

- mikrostopy, které mají charakter stop, které odrážejí vnější strukturu objektu
- mikrostopy, které mají charakter stop rovnosti objektů (nátěrové systémy, textilní vlákna, biologické materiály)
- mikrostopy, které mají charakter změn struktury zkoumaného objektu
- mikrostopy, které mají charakter odrazu funkčních a dynamických vlastností

Vyhledávání mikrostop je náročnou kriminalistickou činností. Mikrostopy by měly být vyhledávány jako první a zkoumány naopak jako poslední. Přítomnost mikrostop na určitých místech lze často pouze předpokládat. Při vyhledávání se používají různé optické pomůcky nebo osvětlovací zařízení. Při zajišťování se upřednostňuje zajistit je „in natura“. Ke zkoumání mikrostop se nejčastěji používá metoda elektronové scanovací mikroskopie, dále se setkáváme také s metodou plynové chromatografie, kapalinové chromatografie, infračervené spektrofotometre atd.

U vražd dochází většinou ke vzájemnému kontaktu oděvních součástí pachatele a oběti, proto jsou často zanechanými stopami textilní vlákna. Lze je považovat za mikrostopy, někteří autoři je však řadí mezi samostatnou kategorii stop.⁵⁹ Druh textilního vlákna lze zjistit za použití různých mikroskopických metod. Jejich poškození také může objasnit způsob, jakým byla oběť napadena.

⁵⁸ PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Plzeň:Čeněk, 2007

⁵⁹ STRAUS,J.,PORADA,V. Systém kriminalistických stop.Praha:PA ČR, 2006

2.4 ZVLÁŠTNOSTI NÁSLEDNÝCH ÚKONŮ

2.4.1 OBECNÉ POZNATKY O VÝSLECHU

Výslech je nejčastějším vyšetřovacím úkonem a jeho problematikou se zabývá kriminalistická taktika. Je nezbytnou součástí vyšetřování jakéhokoli trestného činu, nikoli pouze vraždy. Jeho úkolem je získat úplnou a pravdivou výpověď o vyšetřované události, která má charakter důkazu.

Výslech je interpersonální komunikační proces, ve kterém dochází k přenosu informace od vyslýchaného k vyslýchajícímu.⁶⁰ Výslech je zvláštní forma komunikace mezi lidmi.⁶¹

Na výslech se můžeme dívat z různého pohledu- z pohledu trestního práva se jedná o procesní úkon (§ 89 a násl. TŘ), z pohledu kriminalistiky je to kriminalistická metoda a z pohledu forenzní psychologie to je specifická forma sociálního styku.⁶²

V kriminalistické praxi se setkáváme s různým dělením výslechu. Nejčastěji se uvádí klasifikace podle procesního postavení vyslýchané osoby - výslech podezřelého, obviněného, svědka, znalce, obžalovaného a vyžadování potřebných vysvětlení. Dalšími klasifikačními kritérii mohou být například psychický a fyzický stav vyslýchaného a jeho věk (výslech nezletilce, mladistvého, osoby staré, nemocné umírající, psychicky defektní). Důležitým dělením zejména pro volbu správné taktiky výslechu je dělení podle vztahu vyslýchané osoby k její výpovědi. Podle toho dělíme výslech na:⁶³

- výslech osoby, která chce vypovídat pravdu a její úmysl se kryje s nastalým následkem
- výslech osoby, která sice chce vypovídat pravdu, ale následek se z některých objektivních nebo subjektivních důvodů nekryje s jejím úmyslem
- výslech osob, které nechtějí vypovídat pravdu

⁶⁰ NĚMEC, M. Výslech a taktika jeho provedení ve speciální výslechové místnosti. Praha: PA ČR, 2003

⁶¹ NETÍK, K, NETÍKOVÁ, D., HÁJEK, S. Psychologie v právu. Beck, 1997

⁶² SPURNÝ, J. Psychologie výslechu. Praha: Portál, 2003

⁶³ PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Plzeň: Čeněk, 2007

Co se týče vlastního průběhu výslechu, rozlišují se tři základní stadia:⁶⁴

1. úvodní stadium - zahrnuje zejména formality procesního charakteru, zjištění postoje vyslýchaného k předmětné věci a navázání psychologického kontaktu
2. monolog - v této fázi je vyslýchaný vyzván, aby souvisle vylíčil všechny skutečnosti, které jsou mu známy o vyšetřované události. Vyslýchající ho nemá bezdůvodně přerušovat a musí důsledně analyzovat vše, co mu vyslýchaný sdělí tak, aby mohl podchytit případné rozpory ve výpovědi
3. dialog - slouží k upřesnění, doplnění a konkretizaci informací, které vyslýchaný sdělil vyslýchajícímu v předchozím stadiu. Otázky kladené vyslýchajícím by měly být jednoznačné, krátké a srozumitelné, naopak je nutné se vyhnout otázkám sugestivním a kapciózním

2.4.2 VÝSLECH A PSYCHOLOGIE

Jako určitou zvláštní formou mezilidského jednání se výslechem zabývá forenzní psychologie. Otázky věrohodnosti výpovědi představují jednu z nejobtížnějších okruhů forenzní psychologie. Snaží se porozumět a interpretovat jevy, které se odehrávají ve vědomí účastníků výslechové interakce, pro které výslech představuje značně náročnou situaci.

Úspěšně provedený výslech předpokládá vhodné prostředí (strogá úřední místnost zvyšuje pocit ohrožení), vhodně zvolenou taktiku, navození vhodné atmosféry a samotné vlastní úspěšné provedení výslechu.⁶⁵

Vyslýchaný se nejčastěji nachází v pozici obviněného nebo svědka. Výslech obviněného je typický tím, že se zpravidla nachází v obranném postoji a v důsledku toho vzniká konfliktní vyšetřovací situace se kterou se musí vyslýchající vypořádat. Typická je zde informační nerovnováha mezi vyslýchajícím, který informace potřebuje a vyslýchaným, který informacemi disponuje.

⁶⁴ TIPLICA, M. a kol. Kriminalistická taktika. Praha: PA ČR, 1997

⁶⁵ NETÍK, K, NETÍKOVÁ, D., HÁJEK, S. Psychologie v právu. Beck, 1997

Nejnáročnější situací je případ, kdy obviněný vypovídá lživě nebo odmítá vypovídat.⁶⁶ Forenzní psychologie vypracovala různé metody psychologického působení, které mají překonat takovou motivaci obviněného. Důležité je zejména, aby vyslychající odhalil co nejdříve záměr obviněného lživě vypovídat a to nejlépe ještě před tím, než začne výpověď protokolovat. Obecně totiž platí, že pokud byla lživá výpověď jednou zapsaná, obviněný na ní setrvává. Doporučuje se využít stavu emocionálního napětí, snažit se vyjasnit příčiny, které vedou ke lživé výpovědi, stimulovat kladné vlastnosti obviněného (pracovní úspěchy, rodinný život atd.) a využít také vnitřní rozpory ve výpovědi a rozpory mezi informacemi, které obviněný uvádí a shromážděnými důkazy. Neochotu vypovídat pak lze překonat například vysvětlením významu výpovědi pro obviněného samotného, apelací na jeho rozum a city nebo využitím humoru.

Aby však vyslychající mohl aplikovat příslušnou metodu psychologického působení na vyslychaného, musí být neustále ve střehu, analyzovat výpověď obviněného a sledovat veškeré jeho verbální, paraverbální ale i nonverbální projevy, které často upřesňují a doplňují verbální sdělení. Je však třeba brát ohled na to, že tyto nonverbální projevy mají mnohoznačný význam a vždy je nutné je posuzovat ve srovnání s projevy verbálními.⁶⁷

K pozitivním verbálním obsahovým kritériím patří uvádění detailů, originálních prožitků (zejména emočních), rozšiřování výpovědi o nepodstatné detaily. Naopak k negativním příznakům lživé výpovědi patří například vypouštění sporných částí, uvádění nepodstatných detailů a odbíhání od podstatných otázek, kladení otázek vyslychajícímu, vágní a nepřesné formulace atd.

Méně často se setkáváme s případy nepravdivých sebeobvinění. Důvodem může být snaha obviněného vyhnout se usvědčení za závažnější delikt, snaha krýt skutečného pachatele trestného činu nebo snaha se zviditelnit v případě známé mediální kauzy. Tyto situace v praxi však nedělají problémy, protože již při prvním výslechu je zřejmé, že obviněný není pachatelem (nezná podrobnosti o deliktu a líčí pouze skutečnosti, které se dostaly na veřejnost prostřednictvím médií).

⁶⁶ TIPLICA, M. a kol. Kriminologická taktika. Praha: PA ČR, 1997

⁶⁷ ČÍRTKOVÁ, L. Forenzní psychologie, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o. 2009

S pravdivými doznání se také nesetkáváme příliš často. Výjimkou v české kriminalistické praxi je již dříve zmíněný případ Hojera.

Výslech je úkon, u kterého orgány činné v trestním řízení vyžadují pomoc psychologa konzultanta nejčastěji. Mezi základní důvody jeho přizvání můžeme řadit.⁶⁸

- zjištění základních charakteristik osobnosti vyslychaného, odhad jeho intelektových schopností, komunikačních a sociálních dovedností, sugestibility atd.
- zhodnocení věrohodnosti výpovědi vyslychané osoby, odhalení lživé výpovědi
- stanovení nejvhodnější taktiky výslechu, navození kontaktu, přizpůsobení výslechové místnosti
- zamezení formulování a kladení nevhodných otázek u osob se zvýšenou sugestibilitou (děti, staré osoby ,osoby nemocné atd.)

Důležité je si uvědomit, že konzultující psycholog není v přímém kontaktu s vyslychanou osobou, nesmí přímo klást vyslychanému otázky a zasahovat do provedení výslechu. Jeho přítomnost zejména ve složitých případech napomáhá vyslychajícímu získat pravdivou, úplnou a věrohodnou výpověď.

3. ZVLÁŠTNOSTI METODIKY VYŠETŘOVÁNÍ SEXUÁLNÍCH VRAŽD

3.1 POJEM SEXUÁLNÍ VRAŽDY

Sexuální vražda je podtypem vraždy, proto se na ní vztahují obecné poznatky o vraždách . Na druhé straně sexuálně motivované vraždy vykazují řadu specifik, kterými se odlišují. Vražda je ze všech druhů trestných činů nejméně často se vyskytujícím a podíl sexuální motivace u vražd je asi 2,6-6 % všech u nás spáchaných vražd.⁶⁹ Riziko jejich opakování je však u nich vysoké (na rozdíl například od situačních vražd) a proto jejich existenci nelze ignorovat. Co se týče objasněnosti vražd, ta je značně vyšší než u

⁶⁸ ZÁHORSKÁ, J. Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů. Praha: Kriminalistický ústav 2007

⁶⁹ <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/aktualit/sdeleni/1999/vrazdy.htm>

ostatních trestních činů a pohybuje se kolem 85 %.⁷⁰ Jedním z důvodů je skutečnost, že většina vražd je páchána mezi blízkými osobami. Sexuální vraždy však v tomto směru představují výjimku- sexuální vrazi si často jako své oběti vybírají neznámé osoby, což způsobuje, že jejich zatčení je obtížnější.

Co se týče definice sexuální vraždy, panuje mezi odborníky nejednotnost. Experti z FBI Ressler, Burgess a Douglas definují sexuální vraždu jako zabití osoby v kontextu síly, sexuality a brutality.⁷¹ Vraždu považují tito odborníci za sexuální, pokud je naplněno alespoň jedno z následujících kritérií :⁷²

- Oběť je nalezeno úplně nebo částečně svlečená
- Expozice genitálu
- Vsunutí objektu do těla oběti
- Sexuální kontakt s obětí nebo náhradní sexuální aktivita (masturbace a ejakulace na místě činu)

Meloy definuje sexuální vraždu jako úmyslné usmrcení osoby, v průběhu kterého se objeví sexuální chování u pachatele.⁷³

Problémy s definováním souvisí i s častým zaměňováním pojmů jako vražda sériová, masová, sadistická a sexuální. Další problémy souvisí s tím, že mnoho vražd, které se na první pohled jeví jako sexuální, nejsou sexuálně motivované (může se jednat o případy, kdy pachatel zabije svou oběť, aby zabránil případnému udání své osoby, nebo ji usmrtí v důsledku její obrany nebo se jedná pouze o nešťastnou náhodu).

U sexuální vraždy je důležité odpovédět na otázku, kdy se objevila sexuální aktivita ve vztahu ke smrti oběti a jakou měla tato aktivita povahu. Sexuální aktivita se může objevit před činem, v jeho průběhu, ale i po zabití, nebo se může vyskytovat v průběhu celé události. Co se týče povahy tohoto sexuálního chování, tak může zahrnovat jednak fantazijní představy, vzrušení, masturbaci na místě činu nebo samotnou skutečnou

⁷⁰ http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2000/vrazd.html

⁷¹ SCHLESINGER, L. Sexual Murders. Catahymic and Compulsive Homicides. CRC Press, 2004

⁷² PROLUX, J. a kol. Sexual Murderers: A Comparative Analysis and New Perspectives. John Wiley and Sons, ltd. 2007

⁷³ Meloy, R.J. Nature and dynamics of sexual homicide: and integrative review. Aggression and Violent Behaviour, Vol.5, 2000

penetraci (orální, anální nebo vaginální) s různými objekty (živými i neživými).⁷⁴ Sexuální chování může být vyjádřeno i symbolicky například zohavením genitálií oběti.

3.2 PACHATELÉ

Většina pachatelů sexuálních vražd jsou muži a první vražda se objevuje kolem 30. roku věku. Oběti jsou většinou náhodné známosti, často stejné rasy jako pachatel. Většinou vraždí samostatně, u sexuálních sadistů se můžeme setkat s možností využití svého submisivnějšího partnera jako asistenta při zabíjení (britští „vrahové z močálu“ Ian Brady a Myra Hindley).⁷⁵

Pachatelé sexuálních vražd dosahují uspokojení ponižováním a utrpením žen. Tato aberantní motivace vzniká v důsledku dlouhodobě potlačovaných fantazií, které jsou u sexuálních vražd velmi často přítomny. Jakmile sexuální vrah zažije jednu potěšení a vzrušení ze zabíjení, je pro něho obtížné přestat. Proto u sexuálních vražd hrozí často nebezpečí recidivy. Avšak nelze souhlasit se závěrem, že všechny sexuální vraždy jsou sériové a naopak, že všechny sériové vraždy musí nutně mít sexuální podtext.

Sexuální vrahové v ranném dětství bývají často podrobeni ponižování, ať již psychickému nebo fyzickému, což vede k jejich izolaci od okolního světa a vytvoření si vlastního světa imaginárního. Často se objevuje nenávist vůči ženám a touha po pomstě. U většiny sexuálních vražd je také důležitým faktorem vztek a hněv, který se může projevit dvojitým způsobem:⁷⁶

1. u nesadistických vrahů je vztek impulzivní reakcí na frustraci (např. žena, která odmítne pachatele)
2. u sadistických vrahů je hněv přítomný delší dobu a vede k promyšlenému útoku

⁷⁴ Meloy, R.J. Nature and dynamics of sexual homicide: and integrative review. *Aggression and Violent Behaviour*, Vol.5, 2000

⁷⁵ SCHECHTER, H. *The Serial Killer Files*. Balantines Books, 2003

⁷⁶ PROLUX, J. a kol. *Sexual Murderers: A Comparative Analysis and New Perspectives*. John Wiley and Sons, Ltd. 2007

Typická je předchozí polymorfní kriminalita, která může zahrnovat krádeže, loupeže, omezení osobní svobody, znásilnění.

Pachatelé sexuálních vražd často vykazují nízké sebevědomí, časté je denní snění, sociální izolace, tendence ke lhaní a problémy ve škole. Setkáváme se u nich také s atypickým sexuálním chováním, kdy už v dětství se u nich mohou objevit deviantní sexuální fantazie. Může se u nich projevit zájem o hard-core pornografii, detektivky nebo knihy s nacistickou tematikou. V průběhu činu necítí lítost, zármutek ani pocit viny a po činu pocítují spíše úlevu.

Převládající názor zastávaný odborníky je, že sexuální vrazi netrpí (až na výjimky) závažnými duševními poruchami. Nalezneme mezi nimi však značné množství psychopatů. Nejčastěji se vyskytující poruchou osobnosti je antisociální, borderline a narcistická porucha. Jediná parafilie, která byla diagnostikovaná ve větší míře u sexuálních vrahů, byl sexuální sadismus.⁷⁷

První empirický výzkum v této oblasti přinesli odborníci z FBI, kteří vytvořili známý motivační model FBI. Východiskem bylo interview s 36 sexuálními vrahy s celkovým počtem 118 obětí. Většinu pachatelů z tohoto vzorku tvořili sérioví vrazi. Dospěli k závěru, že náchylnost k sexuální vraždě je dlouhodobý proces a popsali některé základní charakteristické znaky:⁷⁸

- v ranním dětství nedostatek starostlivost a náklonnosti ze strany rodičů, kdy absence vhodných emocionálních vazeb mezi rodiči a dítětem vytváří pocity nejistoty
- sociální izolace
- agresivní fantazie se nejdříve projevují jako jednání typu žhářství, krutost ke zvířatům, různé formy psychického a fyzického násilí
- první sexuální vražda je vyprovokovaná určitým stresovým faktorem (konflikt se ženou, rodiči, finanční těžkosti)
- po první vraždě se fantazie stávají bohatší a více invazivní

⁷⁷ PROLUX, J. a kol. *Sexual Murderers: A Comparative Analysis and New Perspectives*. John Wiley and Sons, ltd. 2007

⁷⁸ SCHECHTER, H. *The Serial Killer Files*. Balantines Books, 2003

3.3 TYPOLOGIE SEXUÁLNÍCH VRAŽD

Můžeme se setkat s rozdílným dělením sexuálních vražd. Podle charakteru scény deliktu je známé dělení pocházející od pracovníků FBI Hazelwooda a Douglase na vraždy páchané organizovaným a dezorganizovaným pachatelem. Tato typologie je důležitá zejména z hlediska psychologického profilování.⁷⁹

1. organizovaný pachatel- typická je průměrná až nadprůměrná inteligence, v dětství spíše tvrdá výchova, pochází zpravidla ze střední vrstvy a vykonává kvalifikovanou profesi, typická je u něho dobrá sociální i sexuální kompetence. Nesnáší kritiku, před činem navazuje s obětí kontakt, v průběhu činu se ovládá. Vražedný nástroj si většinou přináší sebou a po činu jej odnáší. Čin bývá plánován, tělo oběti transportuje jinam. skrývá je nebo ho vystavuje. Po činu s policií spolupracuje, sleduje informace o činu v médiích, v případě dopadení má již připravené alibi
2. dezorganizovaný pachatel- podprůměrná inteligence, nekvalifikovaná profese, méně obratní v sociálním styku, problémy s navazováním kontaktů. V dětství typicky výskyt psychického nebo fyzického týrání, v rodině často nebyl přítomen otec. Nenavazuje kontakt s obětí, oběť je útokem překvapena, násilí je náhlé, útok často pachatel vede zezadu, často se vyskytuje sexuální aktivita s tělem oběti. Trestný čin je páchán nepromyšleně, vražedné nástroje jsou často předměty nalezené pachatelem na místě činu, po činu zanechává nástroj na místě stejně tak i tělo oběti. Po činu u něho může dojít ke změnám chování (abúzus alkoholu)

Problém s tímto dělením spočívá v tom, že zařadit pachatele striktně do jedné z těchto skupin lze pouze výjimečně.

Dále se setkáváme s dělením sexuálních vražd na katathymické a kompulzivní.⁸⁰

⁷⁹ ZÁHORSKÁ, J. Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů. Praha: Kriminologický ústav 2007

⁸⁰ SCHLESINGER, L. Sexual Murders. Cathartic and Compulsive Homicides. CRC Press, 2004

- katathymická vražda - je chápána jako symbolická matkovražda. Pachatel prožívá pocity sexuální neadekvátnosti, které jsou často spojeny s mateřským obrazem. Katathymická vražda je pak výsledkem přesunutí této nenávisti z matky na oběť, která je pouhou náhradou. Nenávist a hněv vůči matce může mít různý původ - matka je příliš ochránářská, nebo matka s neadekvátním sexuálním chováním nebo se jedná o matku, která feminizuje svého syna. Celý katathymický proces lze rozdělit do tří fází: inkubační (pachatel je depresivní a je posedlý svou příští obětí, může mít také sebevražedné myšlenky, které se později spojují s vražednými), samotný násilný akt a nakonec pocity úlevy. Katathymická vražda zpravidla zahrnuje jednu oběť, ženu pachateli většinou známou
- kompulzivní vražda - zde je primární sexuální motivace pachatele. Vražda samotná nemusí zahrnovat znásilnění nebo pohlavní kontakt, protože sama o sobě je dostatečně vzrušující a uspokojující. Samotnému vražednému aktu předchází období fantazijních představ, které může trvat i několik desítek let. Tyto představy pachatel nejprve může manifestovat navenek pomocí různých sadistických aktů vůči zvířatům, typické je také zakládání požárů. Tyto fantazie vyvolávají stav napětí, které se postupně stupňuje až vyvrcholí do vraždy. Pachatelé těchto vražd napadají většinou neznámé oběti a hrozí zde opakování. Často je diagnostikován sexuální sadismus nebo narcistická porucha osobnost.

3.4 SEXUÁLNÍ DEVIACE

Podle Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN) jsou sexuální deviace (vhodnější se jeví označení parafílie) zahrnuty do sekce Poruchy osobnosti a chování jako Poruchy sexuální preference. Mezi diagnostická kritéria parafilií podle MKN patří: ⁸¹

- jedinec opakovaně prožívá intenzivní sexuální touhy a fantazie týkající se neobvyklých objektů nebo aktivit
- jedinec buď touhám vyhoví, nebo je jimi citelně obtěžován

⁸¹ WEISS, P. Sexuální deviace. Praha:Portál 2002

- preference je přítomna nejméně 6 měsíců

Rozeznáváme sexuální deviace dvojího druhu, a to deviace v aktivitě a deviace v objektu. Deviace v aktivitě je spojena s poruchami dosahování sexuálního vzrušení a uspokojení. Řadí se sem zejména voyeurismus, exhibicionismus, frotérismus, tušerství, patologická sexuální agresivita, agresivní sadismus, sadomasochismus atd. Deviace v objektu pak znamená erotické touhy zaměřené na neadekvátní objekty. Řadíme sem pedofile, fetišismus a transvestitismus.

Pavlovský pak rozlišuje parafilie na poruchy pohlavní identity (řadí mezi ně například transsexualismus, kdy si jedinec přeje žít a být akceptován jako osoba opačného pohlaví) a poruchy sexuální preference (ty jsou častější a řadí sem například fetišismus, exhibicionismus, pedofilii atd.)⁸²

Konstatování deviantní motivace u pachatele ještě neznámá, že jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti jsou natolik snižené, že by měl být uznán nepřičetným a z toho důvodu exkulován. Klasickým příkladem může být sadisticky motivovaný pachatel.

3.4.1 SEXUÁLNÍ AGRESE

Patologická sexuální agresivita znamená, že sexuálního vzrušení je dosahováno překonáním odporu napadené anonymní ženy a minimalizací její kooperace.

Chování sexuálního agresora má mnohé rysy predátorského chování- pachatel s obětí nenavazuje žádný verbální kontakt a poté, co si ji vyhlídne, ji pronásleduje a napadá často zezadu na opuštěném místě.⁸³

Porovnáním sexuálních agresorů a sexuálních vrahů se zabývala Montrealská studie.⁸⁴ Autoři porovnávali vzorek 40 nesériových sexuálních vrahů žen se skupinou 101 sexuálních agresorů. Došli k závěru, že sexuální vrazi mají narušenější osobní historii a vraždě častěji předcházely závažnější trestné činy než v případě sexuálních agresorů. Mnoho jedinců z obou skupin vyrůstalo v chaotickém rodinném prostředí a již

⁸² PAVLOVSKÝ, P. Soudní psychiatrie pro právníky. Praha: Karolinum, 1998

⁸³ WEISS, P. Sexuální deviace. Praha:Portál 2002

⁸⁴ PROLUX, J. a kol. Sexual Murderers: A Comparative Analysis and New Perspectives. John Wiley and Sons, ltd. 2007

v průběhu dětství se u nich objevovaly problémy v chování. U skupiny sexuálních vrahů bylo však častěji vykazováno fyzické či psychické týrání v dětství, nízké sebevědomí, větší sociální izolace a problémy ve škole. Jedinou proměnnou, která se vyskytovala častěji u sexuálních agresorů, bylo opuštění rodičů v dětství. Sexuální delikty u obou skupin jsou nejdříve nekontaktní hands-off, jako například voyeurismus, exhibicionismus, které pak přerůstají do kontaktních hands-on deliktů.

Co se týče parafilí, tak ty se častěji vyskytovali u sexuálních vrahů než u sexuálních agresorů. Nejčastěji zaznamenanými parafiliiemi byli voyeurismus, transvestitismus a sadismus. Deviantní sexuální fantazie jsou přítomné u obou skupin. Co se týče predeliktů situace, u sexuálních vrahů hraje před činem rozhodující roli hněv, zatímco u sexuálních agresorů je to intoxikace různými psychoaktivními látkami. Sexuální agresori se sexuálního deliktu dopouštějí dříve, zpravidla kolem 20 roku věku.

3.4.2 SEXUÁLNÍ SADISMUS

Sadistické vraždy nejsou příliš častým jevem, avšak zájem veřejnosti o ně, navíc podporovaný médii, je obrovský. Faktem však je, že sadističtí vrazi patří k těm nejnebezpečnějším a jejich činy často k těm nejohavnějším.

Průkopníkem odborného studia sexuálních deviací byl Richard von Krafft-Ebing, profesor psychiatrie na universitě ve Vídni. Jeho nejznámějším dílem je *Psychopathia Sexualis* (1886), ve které popisuje četné případy sexuálních a sériových vražd (například sériový sexuální vrah Vincenz Verzeni⁸⁵) a zasloužil se o spojení pojmu „sadismus“ se jménem francouzského filosofa a spisovatele Markýze de Sade.

Sexuální sadista potřebuje pro dosažení vzrušení svou oběť během, v průběhu nebo místo styku znehybnit. Pravděpodobně jim primárně nejde o zabití, ale o znehybnění oběti a o možnost maximální moci a kontroly nad ní.⁸⁶ Pocit kontroly je tak významným elementem sexuálního vzrušení. U některých sadistů dochází

⁸⁵ Meloy, R.J. Nature and dynamics of sexual homicide: and integrative review. *Aggression and Violent Behaviour*, Vol.5, 2000

⁸⁶ KOVÁŘ, P. a kol. *Sexuální agrese*. Maxdorf 2008

k maximálnímu vzrušení a ejakulaci při vraždění oběti, kterou nejdříve znehybňují (spoutáním, přivázáním) a poté často pomalým a rafinovaným způsobem usmrcují.

Někteří z nich také odřezávají genitálie nebo poprsí obětí, protože tyto části těla pro ně představují sexuální stimuly. Později s nimi masturbují nebo je pojídají (nekrofilní sadismus). Příkladem nekrofilního sadistu může být Peter Kurten, který terorizoval Dusseldorf ve 20. letech 20. století.⁸⁷

Sadističtí pachatelé jsou často mladší 35 let, introvertní, a sexuální fantazijní představy u nich hrají klíčovou roli v genezi sexuální vraždy. Tyto fantazie jsou často spojeny s mučením, svazováním a poškozováním obětí a pachatel se je pak často snaží realizovat při vlastním činu.⁸⁸ Často se objevuje narušený vztah s matkou, obavy a frustrace ze sexuální nepřiměřenosti, málo sexuálních zkušeností. V jejich anamnéze se také můžeme setkat s historií voyeurství, fetišismu nebo zakládáním ohňů. Typický je také zájem o hard-core pornografii, válečné a nacistické krutosti, filmy a knihy o zotročení. Někdy si vybírají povolání, kde mohou dát plnou volnost svým fantazijním představám (práce na jatkách, jako řezníci).

Před vlastním činem je pachatel překonán svými fantaziemi, které vyústí do stavu intenzivního sexuálního vzrušení. Co se týče modu operandi, tak útok je ve většině případů plánován, oběť je zpravidla neznámá, je podrobena mučení a svazování. Sexuální akty jsou různorodého charakteru, mohou zahrnovat sodomii nebo felaci. Oběti usmrcují nejčastěji uškrcením, ať již vlastníma rukama nebo za pomoci různých škrtidel. Důvodem výběru tohoto způsobu usmrcení obětí je opět pocit absolutní kontroly nad životem oběti, protože pachatel může ovlivnit dobu, která je nutná k usmrcení. Oběti jsou často nalezeny nahé, častá je také snaha pachatelů aranžovat těla obětí do různých poloh a neobvyklý není ani posmrtný pohlavní styk a zohavení nebo vsouvání nejrůznějších předmětů do vagíny a konečníku. Při samotné vraždě pachatel prožívá pocity velkého vzrušení doprovázené erekcí a někdy i ejakulací, někdy se pachatelé sexuálně uspokojují později s představou trpící oběti. Po dokonání vraždy dochází k uvolnění napětí.⁸⁹ Někteří pachatelé si z místa činu odnášejí suvenýry, které jim později slouží jako fetiš. Pravděpodobnost opakování je vysoká.

⁸⁷ SCHLESINGER, L. Sexual Murders. Catahymic and Compulsive Homicides. CRC Press, 2004

⁸⁸ WEISS, P. Sexuální deviace. Praha:Portál 2002

⁸⁹ SCHLESINGER, L. Sexual Murders. Catahymic and Compulsive Homicides. CRC Press, 2004

Sadistický agresor působí většinou jako sólista a drtivá většina sexuálních vražd proběhne v poměru jeden pachatel - jedna oběť. Určitou výjimkou v české kriminalistické historii je případ zavražděné Jandové, kdy iniciátorem napadení osamělé ženy byl Peltrám, ale jeho původně loupežný motiv zcela zvrátila deviace Vorla.⁹⁰

Řada osob, které trpí obdobnou deviací, se vůbec nedopustí trestného činu, protože jsou schopni svou deviací ovládat rozumovými schopnostmi. Dalším významným příkladem z české kriminalistické praxe je případ pachatele Vladimíra Tekverka. Mimořádnost spočívala zejména v osobě pachatele. Tekverk byl vystudovaný inženýr, inteligentní, a měl manželku a děti. Již od dětství na sobě pozoroval známky sadismu v podobě různých fantazijních představ. Rád četl o vraždách. Nikdy neměl skutečného přítele a choval se spíše odtažitě. Další výjimečnost tohoto případu spočívala v tom, že řada sadistických vrahů buď o svém činu a pocitech vůbec nemluví, nebo je jejich inteligence natolik nízká, že svoje myšlenky nedokáží zkompletizovat. Tekverk ve výkonu trestu ve Valdicích napsal jakousi studii, kde rozebírá znaky typické pro sadistického vraha (zejména zdůrazňuje posedlost ostrými nástroji a pohrdání tupými noži).⁹¹

Dalším smutně proslulým případem sadistického vraha v české kriminalistické historii byl Ladislav Hojer. Jako většina sadistů měl zvláštní vztah k nožům. Pro jeho vraždy bylo typické chladnokrevné provedení činu, žádná lítost a nekrofilní sklony. S vyšetřovatelem Markovičem ochotně spolupracoval a doznal se i k dalším vraždám.

⁹⁰ MARKOVIČ, J., ŠULC, V. Lovec přízraků. Praha: Nakladatelství Epoque 2008

⁹¹ MARKOVIČ, J., ŠULC, V. Lovec přízraků. Praha: Nakladatelství Epoque 2008

3.5 PSYCHOLOGICKÉ PROFILOVÁNÍ

Psychologické profilování je nejčastěji využíváno ze všech forenzně-psychologických služeb. Je nerozlučně spjata s informacemi získanými od vyšetřovacích týmů při ohledání místa činu, při pitvě či při výslechu svědků.⁹²

Způsob provedení deliktu může vypovídat o osobnosti pachatele, o některých jeho zvláštnostech a o jeho psychickém stavu v době spáchání deliktu. Čím výraznější jsou zvláštnosti pachatele, tím je pravděpodobnější, že se otisknou v jeho modu operandi. Psychologické profilování je vhodné zejména pro ty trestné činy, které vykazují určité zvláštnosti a abnormality. Jeví se jako nejvhodnější u činů sériových, sexuálně motivovaných, ritualistických, také v případech žhářství, únosů, vydírání, držení rukojmí nebo teroristických útoků a bombových atentátů.⁹³

Kriminalistické profilování se dostalo do obecného povědomí v roce 1950, kdy byl New York terorizován „šilným bombovým atentátníkem“. Svoje akce plánoval do nejmenších detailů, o čemž svědčí i skutečnost, že policii se ho nepodařilo chytit po dobu 16 let. V zoufalství pak policie konzultovala místního psychiatra Jamese Brussela, který na základě analýzy dostupných informací, včetně dopisů, který atentátník poslal policii, sestavil podrobný profil pachatele. Na základě tohoto profilu se policii podařilo dopadnout skutečného pachatele- Georgie Metelku. Profil, který Brussel sestavil, až překvapivě odpovídal skutečnosti.⁹⁴ Od té doby psychologické profilování ušlo dlouhou cestu a psychologové jsou čím dál tím více konzultováni v případech závažné trestné činnosti.

Psycholog při sestavování profilu vychází zejména z pachatelova modu operandi a z jeho signatury. Modus operandi je spíše dynamickým prvkem, který se většinou nemění. Avšak pokud se pachatel dopouští více činů, dochází v určitým změnám ve způsobu páčání za účelem zvýšení efektivity. Slouží k ochraně pachatelovi identity, ke zvýšení úspěšného provedení činu a usnadnění útěku. Signatura je pak statická a

⁹² Čírtková, L. Současné trendy v kriminalistické psychologii. Kriminalistika, 2007, č.1

⁹³ NETÍK, K, NETÍKOVÁ, D., HÁJEK, S. Psychologie v právu.Beck, 1997

⁹⁴ SCHLESINGER, L.Sexual Murders. Catahymic and Compulsive Homicides.CRC Press, 2004

jedinečná a slouží jako jakási „vizitka“ pachatele. Uspokojuje jeho fantazii a může být sexuálně vzrušující (např. odřezávání bradavek oběti)⁹⁵

Psychologický profil obvykle zahrnuje zejména pravděpodobný věk pachatele, jeho pohlaví, rodinný stav, úroveň vzdělání a inteligenci, profesi, stupeň sexuální zralosti, kriminální minulosti, bydliště ve vztahu k místu činu, reakce na vyšetřování, pravděpodobnost opakování deliktu.⁹⁶ Samotné vytváření profilu pak probíhá ve 3 fázích, které se snaží zodpovědět na otázku jak, proč a kdo delikt spáchal. Psychologické profilování bylo u nás využito například v případě tzv. spartakiádního vraha Straky.

Kriminalistické profilování je nástrojem, který pomáhá při vyšetřování, je využíván policisty nejen k předvídání chování útočníka a vytvoření jeho pravděpodobného profilu, ale často také přináší nové nápady v průběhu vyšetřování. Tato technika však sama o sobě nevede k vyřešení trestného činu, jak v současné době prezentuje řada televizních seriálů a filmů. Důležitá je proto spolupráce mezi vyšetřovateli a psychology, která může vylepšit kvalitu vyšetřování a přispět k dopadení pachatele.

⁹⁵ SCHLESINGER, L. Sexual Murders. Catahymic and Compulsive Homicides. CRC Press, 2004

⁹⁶ ZÁHORSKÁ, J. Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů. Praha: Kriminalistický ústav 2007

ZÁVĚR

Trestný čin vraždy je jedním z nejobavnějších trestných činů a tuto skutečnost by měla odrážet i jeho právní úprava v Trestním zákoníku. Je nutné rozlišovat případy, kdy pachatel zabije svou oběť chladnokrevně a po předchozím detailně vypracovaném plánu od případů, kdy pachatel spáchal vraždu pod vlivem určitých tíživých okolností nebo provokace ze strany oběti. Z tohoto diferencovaného přístupu vychází i současná právní úprava nového Trestního zákoníku v §140-142. Podrobný rozbor je podán v první části první kapitoly mé diplomové práce. Dále se podrobněji zabývám kriminalistickou charakteristikou vraždy a v závěru jsem zaměřila pozornost na případy vražd s větším počtem obětí- zejména na vraždy masové a sériové. Právě o těchto vraždách panují mezi laickou veřejností určité mylné představy a mýty, které jsem se snažila uvést na pravou míru.

Vražda je velmi rozmanitým trestným činem a lze pod něj subsumovat různé podtypy vražd (situační, nájemné, sexuální, masové, sériové, loupežné atd.). Kriminalistika vypracovala určití obecné postupy a metody, které lze aplikovat na vyšetřování vražd jako celku. Jedná se o velmi rozsáhlou problematiku, proto se v druhé části diplomové práce zabývám pouze určitými otázkami, které mají pro vyšetřování klíčový význam (zvláštnosti počátečních úkonů, ohledání místa činu, typické stopy u vražd, a výslech).

Závěr mé práce je pak věnován problematice sexuálních vražd, jejím pachatelům a sexuálním deviacím (zejména sadismu), které jsou s nimi často úzce propojeny. I když výskyt těchto vražd není příliš častý, vždy vyvolávají otřesené reakce veřejnosti pro brutální způsob provedení a vysoké riziko recidivy.

V závěru této kapitoly se zaměřuji na psychologické profilování jako metodu forenzní psychologie, která je právě v případě vražd často využívanou.

Svou prací jsem se snažila poskytnout alespoň částečný obraz o vybraných aspektech metodiky vyšetřování vražd. Aspirace na komplexní postihu problematiky jsem si nedělala, což za daných podmínek a okolností ani nebylo možné. Doufám však, že moje práce i laickému čtenáři dokáže poskytnout určitou základní představu o dané problematice.

The Methodology of investigating murders

RESUMÉ

This diploma work deals with the methodology of investigating murders. The theme is very popular with the public. The media provides various kinds of series and movies regarding this issue. The general public is very sensitive to this kind crime. Murders, more than other crimes, attract the attention of people. Citizens are following the investigation and any failure is under strict criticism.

The aim of my work was to shed a light on this issue and try to explain it from an expert point of view.

The diploma is divided into three main chapters. The first one deals with juristic and criminalistic characteristics of murder and with the phenomenon of serial and mass murderers.

The second part is dedicated to the most important aspects which influence the course of investigation, namely the specialties of the primary operations, search of crime premises, trace evidence, the interrogation and the role of psychology in it.

The last part is trying to give a complex view on sexual murders and its suspect, various typologies of sexual murders and sexual paraphilia which occur very often. The most dangerous of them is sexual sadism and murderers who suffer from this kind of deviation are considered to be the most brutal and dangerous. In the end, this work is trying to explain the important role of psychological profiling in investigating murderers. The cooperation between the investigator and psychologist could only increase the chances of apprehending the offender.

Keywords:

trestní právo – Criminal law

kriminalistika – Criminalistics

vraždy - murders

POUŽITÁ LITERATURA

Monografické publikace:

ČÍRTKOVÁ, L. Forenzní psychologie, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o. 2009

ČÍRTKOVA, L. Moderní psychologie pro právníky. Praha: Grada Publishing, 2008

JOHNES, G. L. Serial Murder, Multi-Disciplinary Perspectives for Investigators. Federal Bureau of Investigation, Behavioral Analysis Unit, National Center for the Analysis of Violent Crime, 2008

KONRÁD, Z. Prověrka výpovědi na místě. Praha: PA ČR, 2006

KONRÁD, Z. a kol. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha. PA ČR, 1994

KOVÁŘ, P. a kol. Sexuální agrese. Maxdorf 2008

MARKOVIČ, J., ŠULC, V. Lovec přízraků. Praha: Nakladatelství Epoque 2008

MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, Kriminální. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004

NĚMEC, M. Výslech a taktika jeho provedení ve speciální výslechové místnosti. Praha: PA ČR, 2003

NETÍK, K., NETÍKOVÁ, D., HÁJEK, S. Psychologie v právu. Beck, 1997

NOVOTNÝ, O. a kol. Trestní právo hmotné.6.přepřacované vydání. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2010

PAVLOVSKÝ, P. Soudní psychiatrie pro právníky. Praha: Karolinum, 1998

PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Plzeň:Čeněk, 2007

PORADA, V. a kol. Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007

PROLUX, J. a kol. Sexual Murderers: A Comparative Analysis and New Perspectives. John Wiley and Sons, ltd. 2007

RYBÁŘ, M. a kol. Kriminalistika, Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Plzeň : 2008

SCHECHTER, H. The Seríal Killer Files. Balantines Books, 2003

SCHLESINGER, L.Sexual Murders. Catahymic and Compulsive Homicides.CRC Press, 2004

SPURNÝ, J. Psychologie výslechu.Praha: Portál, 2003

STACH, J. Metodika vyšetřování vražd. Praha:PA ČR, 2005

STRAUS, J. a kol. Úvod do kriminalistiky. Plzeň: Čeněk, 2004

STRAUS,J.,PORADA,V. Systém kriminalistických stop.Praha:PA ČR, 2006

STRAUS, J. a kol. Kriminalistika, Kriminalistická technika. Praha: PA ČR, 2006

ŠIMOVČEK, I.a kol. Kriminalistika. 2001

TIPLICA, M. a kol. Kriminalistická taktika. Praha: PA ČR, 1997

WEISS, P. Sexuální deviace. Praha:Portál 2002

ZÁHORSKÁ,J. Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů.Praha: Kriminalistický ústav 2007

ZAPLETAL, J. Úmyslná usmrcení.Praha, 1980

Články z periodik:

- Čírtková, L. Současné trendy v kriminalistické psychologii. Kriminalistika, 2007, č.1
- Čírtková, L. Amok a stavy amoku podobné:otevřené otázky. Kriminalistika, 2007, č.4
- Hess, L., Straus, J. K významu paměťové stopy. Kriminalistika, 2003, č.4
- Hořák, J. Agresivní a provokující oběť. Kriminalistika, 2010, č. 2
- Makovec, P. Molekulárně genetická expertizní vyšetření v laboratořích Policie České republiky. Kriminalistika, 2002, č. 2
- Marešová, A., Martinková, M. O významu poznání oběti trestné činnosti. Kriminalistika, 2009, č.1
- Meloy, R.J. Nature and dynamics of sexual homicide: and integrative review. Aggression and Violent Behaviour, Vol.5, 2000
- Musil, J. Český trestní zákon potřebuje diferencovanější skutkovou podstatu úmyslného usmrcení. Trestní právo, 2004, č. 10
- Neumann, J. K problematice speciální věrohodnosti výpovědi. Kriminalistika. 2001, č. 4
- Nový školní rok i pro rodiče.Časopis Policista, 2003, č.9
- Polišenská, V. A. Profilování pachatelů trestných činů. Kriminalistika, 2008,č. 4

- Protivínský, M. Od analýzy případu k profilu pachatele. Kriminalistika, 2007, č.1
- Spurný, J. Quo vadis kriminalistická psychologie? Kriminalistika, 2006. č. 4
- Šidlo, O. Stopa, důkaz, věc doličná. Kriminalistika, 2008, č.1
- Weiss, P. Sexuální agrese- oběti a pachatelé. Kriminalistika, 2001, č.1

Internetové odkazy:

<http://www.fbi.gov/stats-services/publications/serial-murder/serial-murder-1>

http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Whitman

http://en.wikipedia.org/wiki/Serial_killer

<http://www.mvcr.cz/volby.aspx>

<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/aktualit/sdeleni/1999/vrazdy.htm>

http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2000/vrazd.html

